

3061069-30
306-30101033

Nº 4

1948

3. 0. 0. 6. 9. 0. 0.

პიონერი

საქართველოს ალკაცენტრალური კომიტეტის
შოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

ПИОНЕРИ

Ежемесячный детский журнал
Центрального Комитета
ЛКСМ Грузии

(на грузинском языке)

ვახანგ გორგაძელი

სიმღერა

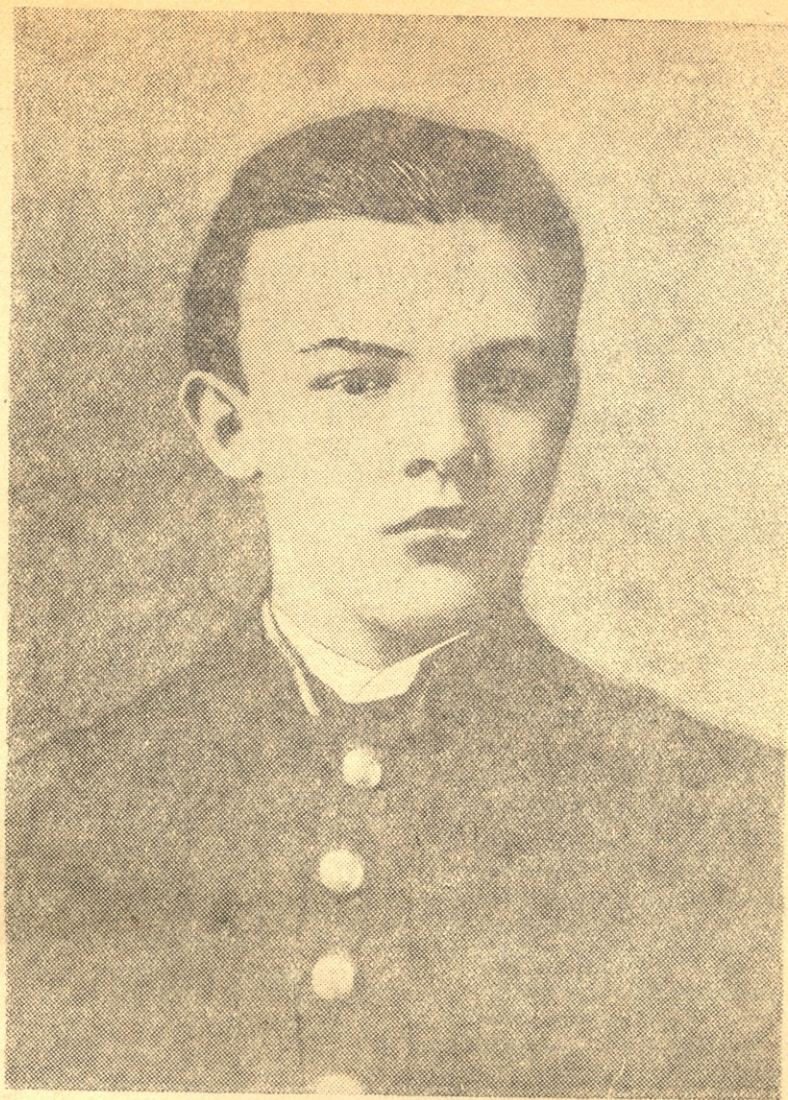
ათასფერად მოიქარგა
მშობლიური მინდორ-ველი,
აგვისრულდა ის, რაც იყო
თბილ ბუხართან სანატრელი;
გაზაფხულდა, მწვანე ბუჩქთან
მოიღერა იამ ყელი.

ხეს კვირტები გაუშლია,
თოვლის ქუდი მთებს არ ხურავთ.
ეს ნუშია, თუ მის ტოტებს
მოხვევია ბამბის ქულა!
ჩვენს ბედნიერ სამშობლოში
გაზაფხული შემოსულა.

საამურად მოხტის წყარო,
ზამთარში რომ ლამის გაშრა,
დაჰხარიან ყვავილები,
გაზაფხულის ისმის ვაშა,
გაკვეთილის სასწავლებლად
ბაღში გვიწვევს მზე კაშკაშა.

გაზაფხულდა, სხვა ხალისით
აწკრიალდა სკოლის ხარი, —
ვისწავლოთ და ბაღ-ვენახშიც
მარჯვედ დავკრათ მიწას ბარი,
თან სიმღერა შემოვძახოთ,
გაზაფხულის გასახარი.

ვ. ი. ლენინი — ზიზნაჯიელი

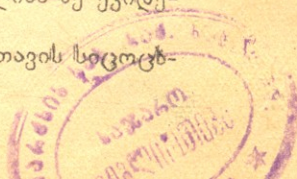
ვ. ი. ლენინს ბავშვობიდანვე უყვარდა წიგნი

ვ. ი. ლენინის და, მარიამ ილიას-ასული ულიანოვა, თავის მოგონებებში გვიამბობს, თუ როგორ უყვარდა ვ. ი. ლენინს ბავშვობიდანვე წიგნის კითხვა.

„როდესაც ჩვენ სამარის გუბერნიის სოფელში ვცხოვრობდით,—გვიამბობს მარიამ ილიას-ასული, — ვლადიმერ ილიას-ძე ყოველ დღით, ჩაის შემდეგ, წიგნებით, ლექსიკონებითა და რვეულებით დატვირთული მიდიოდა ბაღის განმარტოებულ, მყუდრო კუჩუღში, სადაც იდგა მაგიდა და სკამი. იქ ატარებდა ვლადიმერ ილიას-ძე დღის დიდ ნაწილს მეცადინეობაში. იგი უბრალოდ კი არ კითხულობდა წიგნებს, არამედ სწავლობდა ავტორებს, აკეთებდა შენიშვნებს, იწერდა წიგნებიდან ციტატებს. მე მივდიოდი იმ კუჩუღში მასთან უცხო ენებში სამეცადინოდ და, მაშინ ჯერ კიდევ სულ პატარა ბავშვს, მაცვიფრებდა ის შეუპოვრობა და წესიერება, რითაც ვლადიმერ ილიას-ძე ეკიდებოდა ყოველ თავის საქმეს...“

ეს შრომისუნარიანობა, ეს შეუპოვრობა მუშაობაში მთელ თავის სიცოცხლეში შერჩა ვ. ი. ლენინს“.

0154

ზობით გლეხი იყო, ხოლო ქალაქში დასახლებობისას თერძობა შეისწავლა და ამ ხელობით არჩენდა ოჯახს. როცა ნიკოლოზ ვასილისძე გარდაიცვალა, მისი უფროსი ვაჟი ვასილი 16 წლის იყო, ილია კი 7 წლისა.

უფროსი ძმის დახმარებით ილია ნიკოლოზისძემ 1850 წელს წარჩინებით — ვერცხლის მედლით დაამთავრა ასტრახანის გიმნაზია. აღსანიშნავია, რომ ეს იყო პირველი ვერცხლის მედალი, რომელიც გასცა ამ გიმნაზიამ თავისი არსებობის მთელ მანძილზე.

კვლავ უფროსი ძმის დახმარებით ულიანოვი 1850 წელს სწავლას იწყებს ყაზანის უნივერსიტეტში ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტზე. იმ დროს იქ პროფესორად იყო დიდი რუსი მეცნიერი-მათემატიკოსი ნიკოლოზ ლობაჩევსკი, რომელიც სტუდენტებს მუდამ მოუწოდებდა ღრმად და საფუძვლიანად შეესწავლათ მეცნიერება. იგი ამბობდა: „ადამიანი დაბადებულია, რათა იყოს ბუნების ბატონი, მბრძანებელი, მეფე. მაგრამ სიბრძნე, რომლითაც უნდა ბრძანებლობდეს იგი, დაბადებით არ დაჰყვება თან: მისი შეძენა შეიძლება მხოლოდ სწავლით“.

გენიალური მეცნიერისა და პროგრესული ადამიანის — ნ. ლობაჩევსკის მოწაფეთა შორის ალია ნიკოლოზისძე ყველაზე ნიჭიერი და შრომისმოყვარე იყო. მიუხედავად მძიმე ეკონომიური ვაჭირვებისა, ილია ულიანოვი 1854 წელს ბრწყინვალედ ამთავრებს უნივერსიტეტის კურსს. წერითი ნაშრომისათვის — „ოლბერსის გამოანგარიშების ხერხი და მისი გამოყენება კლინკერფიუსის კომეტის ორბიტის განსაზღვრისათვის“ — მას მიენიჭა მათემატიკურ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი.

ილია ნიკოლოზისძეს, როგორც მეცნიერს, დიდი მომავალი ჰქონდა, მაგრამ ოჯახური პირობების გამო იგი იძულებული იყო სამუშაო მოენახა. მისი მოღვაწეობა პედაგოგიურ ასპარეზზე დაიწყო პენზაში. აქ, თავადაზნაურთა ინსტიტუტში, მიიღო ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლის თანამდებობა.

ილია ნიკოლოზისძე ულიანოვი გარდაიცვალა 1886 წლის 24 იანვარს.

ლ. სომერიკი

ლენინის მამა — ილია ნიკოლოზისძე ულიანოვი XIX საუკუნის მეორე ნახევრის შესანიშნავ ადამიანთა რიცხვს მიეკუთვნება. იგი ჩვენთვის ძვირფასია, როგორც დიდი ბელადის მამა და სახალხო განათლების თვალსაჩინო მოღვაწე.

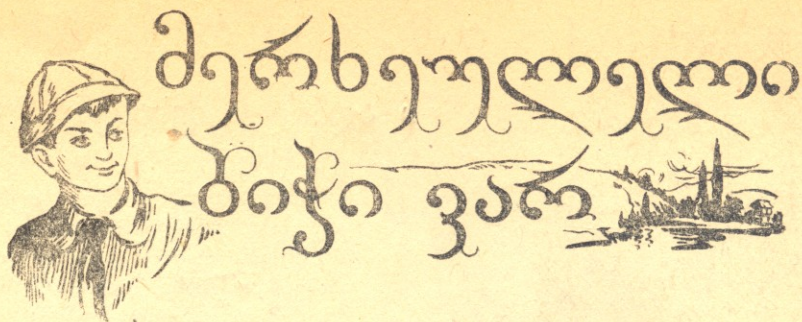
სახალხო სასწავლებლების დირექტორად ყოფნისას ილია ნიკოლოზისძემ შემოიღო წერა-კითხვის სწავლების ბგერითი მეთოდი. იგი მასწავლებლებისაგან მოითხოვდა, რათა მათ მოსწავლეებში აღეძრათ შეგნებულ აზროვნება, ისტორიისა და გეოგრაფიის სწავლებისას არ დაკმაყოფილებულიყვნენ სახელწოდებების, თარიღებისა და ფაქტების მარტოოდენ მშრალი ჩამოთვლით, არამედ მოსწავლეთათვის მოეთხროთ საინტერესო ამბები, დაკავშირებული ახალახსნილ გაკვეთილებთან.

ილია ნიკოლოზისძემ მრავალი მოწინავე პედაგოგი აღზარდა. ისინი დიდი მონდობით შრომობდნენ, რათა სახალხო განათლების პრაქტიკაში ღრმად დაენერგათ თავიანთი მასწავლებლის პროგრესული იდეები. „ულიანოველები“ — ასე უწოდებდნენ ლენინის მამის მიერ აღზრდილ სახალხო მასწავლებლებს.

* * *

ილია ნიკოლოზისძე ულიანოვი დაიბადა ქალაქ ასტრახანში 1831 წლის 14 ივლისს. მისი მამა — ნიკოლოზ ვასილისძე წარმო-

სუზა ბერუაძე

ბიჭი ვარ მერხეულელი,
წითელ ყელსახვევს ვატარებ,
და მე ყოველგან ვამაყობ,
და მე ყოველთვის მახარებს,
რომ ჩვენს სოფელში შობილა
ძვირფასი ძია ბერია,
მისი აკვანი მზიური
აქ ნაზად დაურწევიათ;
აქ გაუშლია ოცნება
და ფიქრი სიყმაწვილისა, —
აქ უთქვამს წყაროს წკრიალით
საგალობელი დილისა.
აქ გასცქეროდა იმედით
მწვერვალებს ნისლით შებოლილს...

აქ ციმციმებდა ბავშვობა
ბელადის თანამებრძოლის!

* *

განა მარტო მე? — ყველანი
ამ სოფლის გოგო-ბიჭები,
გეპატიყებით, ბავშვებო,
ქართულად გეპატიყებით,
გვეწვეთ, ნახეთ მიდამო,
ნათელი, სახემცინარე,
გზა — წებელდისკენ მავალი,
მაჭარა — ცელქი მდინარე...

* *

მერხეულელი ბიჭი ვარ
და მხოლოდ იმის ფიქრში ვარ,
არ შევარცხვინო სოფელი —
ძია ბერიას მშობელი!..

მაქსიმ გორკი

ახალი ადამიანის აღზრდის შესახებ

ალექსი მაქსიმეს-ძე გორკიმ, რომლის დაბადებიდან მიმდინარე წლის მარტში 80 წელი შესრულდა, დიდი, მრავალფეროვანი და წარმატებული ცხოვრების გზა განვლო. მან ბევრი რამ ნახა თავისი თვალთ; მკაცრი ცხოვრების „უნივერსიტეტებმა“ აღზარდეს მასში კაპიტალისტური წყობილებისადმი შეუთრგებლობა და რევოლუციური სიძულვილი. ეს წყობილება ამონებდა, ამახინჯებდა და ასახინჩრებდა ადამიანს. ადამიანი კი გორკისათვის ყოველთვის წმინდათა წმინდა იყო. გორკის მთელი ცხოვრება უკანასკნელ წუთამდე მშრომელი კაცობრიობისადმი მხურვალე სიყვარულით იყო აღსავსე.

მსოფლიოში არც ერთ მწერალს ისე არ უყვარდა ადამიანი, როგორც გორკის. და არც არავის გორკამდე ასე მძლავრად და მრისხანედ არ აღუმაღლებია ხმა ადამიანის ღირსების დასაცავად.

„ადამიანობით აღსავსე ადამიანის“ აღზრდა — ეს იყო გორკის პედაგოგიური იდეალი. მას სწამდა, რომ ასეთი ადამიანის აღზრდა შეიძლება, რადგან მის თვალწინ სოციალიზმის ქვეყანაში, ლენინის და სტალინის გენიით გასხივოსნებულ ქვეყანაში, იმ ქვე-

ყანაში, სადაც, გორკის თქმით, „დაუღალავად და სასწაულმოქმედად მუშაობს იოსებ სტალინის რკინის ნებისყოფა“, იზრდებოდა ახალი ადამიანი. თავისი შესანიშნავი ნაწარმოებებით, თავისი პუბლიცისტური გამოსვლებით გორკი ყოველმხრივ ხელს უწყობდა ამ ახალი ადამიანის აღზრდას.

ახალი ადამიანი, გორკის აზრით, პირველ ყოვლისა უნდა იყოს რევოლუციონერი და შრომის ადამიანი. საბჭოთა ახალგაზრდობისადმი მიმართვაში გორკი სწერდა: „თქვენს მუშაობას მთელი მსოფლიო ადევნებს თვალყურს. ბურჟუაზიული ქვეყანა, რომელიც სისხლითაა გაჟღენთილი, სასიკვდილოდ განწირულია. თქვენი საქმე კი — აწმყოსი და მომავლის საქმე — მსოფლიო მნიშვნელობის საქმეა“. ახალ ადამიანს, ამბობს გორკი, უყვარს შრომა და მან იცის მუშაობა. ახალი ადამიანი მიზნად ისახავს ისე მოაწყოს დედამიწაზე ცხოვრება, რომ იგი ადამიანის ღირსების შესაფერი იყოს.

ახალი ადამიანი, გორკის აზრით, უნდა იზრდებოდეს შემოქმედებითი, კოლექტიური შრომის პირობებში. ცალკეული ადამიანის შემოქმედებითი ძლიერების ყოველმხრივი განვითარება შეიძლება მხოლოდ კოლექტივში. გორკის აზრით ის ფაქტი, რომ საბჭოთა კავშირში ბავშვები კოლექტივისტებად იზრდებიან.

ახალი ადამიანი, გორკის აზრით, თავისი სოციალისტური სამშობლოს, თავისი ხალხის მხურვალე პატრიოტია. გორკი მუდამ ეუბნებოდა ახალგაზრდობას: „გიყვარდეთ თქვენი მეორე დედა — მძლავრი სოციალისტური თქვენი სამშობლო“.

ახალი ადამიანის, სოციალისტური სახელმწიფოს მშენებელთა აღსაზრდელად გორკი უცილობელ საშუალებად მეცნიერებას თვლიდა. ირკუტსკის ერთ-ერთი სკოლის მოსწავლეებს გორკი სწერდა: „მეცნიერება უნდა გიყვარდეთ, — ადამიანს მეცნიერებაზე უფრო ძლიერი და ძლიერამოსილი ძალა სხვა არა გააჩნია რა. თქვენმა მამებმა ხელიდან გამოგლიჯეს ძალაუფლება ქვეყნის მძარცველებს და ფართო გზა გაგიხსნეს მეცნიერებისაკენ. თქვენ გევალებათ განაგრძოთ თქვენი მამების მიერ დაწყებული მსოფლიო მნიშვნელობის საქმე... საბჭოთა კავშირის უზარმაზარი ქვეყანა მოითხოვს ათეულ და ასეულ ათას მაღალი განათლების ადამიანებს, მეცნიერების მუშაკებს“.

პეპე

მოთხრობებიდან „ზღაპრები იტალიაზე“

ათი წლისაა პეპე. იგი სუსტია, ტანწვრილი, ხელიკივით სწრაფი; ჭრელი ძონძები ჩამოჰკიდებია ვიწრო მხრებზე, უამრავ დაფლეთილ ადგილებიდან კანი მოუჩანს, მზისა და ქუჩუყისაგან გამუქებული.

პეპე ხმელი ბალახის ღეროსა ჰგავს, — ზღვიდან ჰქრის სიო და თამაშ-თამაშით დააქროლებს მას, — იგი დახტის კუნძულის ქვებზე მზის ამოსვლიდან ჩასვლამდე და ყოველ საათში საიდანმე გაისმის მისი დაუღალავი ხმა:

— ლამაზო იტალია,
ჩემო იტალია!..

მას ყველაფერი იზიდავს: ბარაქიან მიწაზე უხვ ნაკლულებად მონარნარე ყვავილები, ძოლილისფრო ქვებში მოსრიალე ხელიკები, ზეთის ხის გამოკვეერილ ფოთლებსა და ზვარის მალაქიტურ ქარგაში მოფთობილ ფრინველები, ზღვის ფსკერის დაბურულ ბაღებში მცურავი თევზები და ქალაქის ვიწრო, დახლართულ ქუჩებში მოსიარულე უცხოელები: ჩასივებული გერმანელი, დაშნით სახედაჩიქნილი, იეგლისელი, რომელიც მუდამ მოგვაგონებს მიზანტროპის* როლში გაწაფულ მსახიობს, ამერიკელი, რომელსაც დაყინებით სურს ინგლისელს დაემსგავსოს, მაგრამ უშედეგოდ, და შეუღარებელი ფრანგი, საჩხარუნებელ სათამაშოსაგვით ხმაურიანი.

— რა პირისახეა! — ეუბნება პეპე ამხანაგებს და ყოვლისმხედველი თვალებით ანიშნებს გერმანელზე, რომელიც მედიდურობით იმ ზომამდე ვაბლენძილა, რომ თმები ყალხზე შედგომია. — აი, პირისახე, — ჩემს მუცელზე ნაკლები როდია!

პეპეს არ უყვარს გერმანელები; იგი ცხოვრობს იმავე იდეებითა და განწყობილებებით, რითაც ცხოვრობს ქუჩა, მოედანი და ბნელი დუქნები, სადაც მკვიდრნი სცამენ ღვიზოს, თამაშობენ ბანქოს, კითხულობენ გაზეთს და პოლიტიკაზე ლაპარაკობენ.

— ჩვენთვის, — ამბობენ ისინი, — საწყალი საჭრეთელებსათვის, უფრო ახლობლები და სასიამოვნონი არიან ბალკანეთის სლავეები, ვიდრე ის, ვითომდა, კეთილი მოკავშირეები, რომლებმაც მათთან მეგობრობისათვის აფრიკის ქვიშით დაგვაჯილდოვეს.

უფრო და უფრო ხშირად ამბობენ ამას საჭრეთელი უბრალო ადამიანები, პეპე კი ყველაფერს ისმენს და იმახსოვრებს.

ცხვირპირჩამოშტირალი, კოპშეკრული ინგლისელი, მსაკრატლის მსგავსი ფეხებით მოაბიჯებს, — პეპე კი წინ მოუძღვება და რალაცას მიცვალებულის შესანდობარი ლოცვიდან ანდა სევედისმომგვრელი სიმღერიდან ლილინებს...

პეპეს ამხანაგები უკან მისდევენ, სიცილით იმანჭებიან, მაგრამ, როდესაც უცხოელი თავისი გამოხუნებული თვალებით მშვილად გადახედავს მათ, ისინი თავგებივით იმალებიან ბუჩქებში, სახლის კედლებს ეფარებიან.

ბევრი საინტერესო ამბის მოყოლა შეიძლება პეპეს შესახებ.

აი ერთი მათგანი:

პეპეს და, ბევრად მასზე უფროსი, მაგრამ ჭკუით მისი ტოლი, — თათხების დამლაგებლად მოეწყო მდიდარ ამერიკელთან, აგარაკზე. იგი სწრაფად შეიქნა სუფთა, წითელლოყებიანი გოგონა და კარგი ჭამა-სმით აგვისტოს მწიფე მსხალივით გაივსო.

ერთხელ ძმამ ჰკითხა მას:

— შენ ყოველ დღე ჭამ?

— ორჯერ და, თუ მინდა, სამჯერაც, — საიამაყით მიუგო მან.

— კბილები შეიცოდნე მაინც! — ურჩია პეპემ და ჩაფიქრდა, მერე ისევ ჰკითხა:

— ძალიან მდიდარია შენი პატრონი?

— იგი? მე მგონია მეფეზე მდიდარია.

— ფეხსიულელები მგზობლებს გადაულოცეს! რამდენი შარჯალი აქვს შენს პატრონს?

*) ბერძნულად კატომოქულეს ნიშნავს.

— ამის თქმა ძნელია.
— ათი?
— შეიძლება მეტიც.
— წადი, მომიტანე ერთი, თბილი იყოს, ოღონდ ძალიან გრძელი ნუ იქნება,—უთხრა პეპემ.

— რისთვის?
— ხომ ხელავ, ჩემი როგორია?
მაგრამ დანახვა ძნელი იყო,—პეპეს ფეხებზე შარვლისაგან ცოტლა შემორჩენოდა.

— ჰო,—დაეთანხმა და,—შენ ჩაცმა გესაჭიროება! მაგრამ ხომ შეიძლება მან გაიფიქროს, რომ ჩვენ მოვიპარეთ?

პეპემ დამაჯერებლად უთხრა:
— არ უნდა ჩავთვალოთ ადამიანები ჩვენზე სულელებად! როდესაც ბევრიდან ცოტას ავიღებთ, ეს ქურდობა როდია, უბრალო გაყოფა!

— მოპყვები ახლა ლათიებს!—არ დაეთანხმა და, მაგრამ პეპემ სწრაფად დაიყოლია. როდესაც დამ სამზარეულოში კარგი ღიანაც-რისფერი შარვალი მოიტანა, ის პეპეს მთელ ტანზე უფრო გრძელი გამოდგა. პეპემ სწრაფად მოისაზრა, როგორ უნდა მოქცეულიყო.

— მოიტა დანა!—სთქვა მან.
ორივემ სწრაფად გადააქციეს ამერიკელის შარვალი ბიჭისათვის მოსარგებ კოსტიუმად: გამოვიდა ცოტა არ იყოს განიერი, მაგრამ ტანზე მორგებული ტომარა. ის დამაჯერებელი იყო მხრებზე თოკებით, რომელთა შენასკვა კისერზე შეიძლებოდა, სახელოების მაგიერობას კი კარგად ასრულებდა ჯიბეები.

ისინი კიდევ უფრო უკეთესად და მოხერხებულად მოაწყობდნენ ყოველივეს, რომ ამაში ხელი არ შეეშალა მათთვის შარვლის პატრონის ცოლს: შემოვიდა იგი სამზარეულოში და ალაპარაკდა მეტად უხეში სიტყვებით ყველა ენაზე ერთნაირად ცუდად, როგორც ეს სჩვევიათ ამერიკელებს.

პეპემ ვერაფრით ვერ შესძლო მისი მჭევრმეტყველების შეჩერება. პეპე იღუშებოდა, გულზე ხელს იღებდა, სასოწარკვეთილებისაგან ხელებს იშენდა თავში, მისუსტებული ხმით ხვნეშოდა, მაგრამ ქალის დაშოშმინებას საშველი არ დაადგა, ვიდრე მისი მეუღლე არ შემოვიდა.

— რაშია საქმე?—იკითხა მან.
მაშინ პეპემ სთქვა:

— სინიორ, მე ძალიან მაკვირვებს ეს ალიაქოთი, რომელიც თქვენმა მეუღლემ ასტეხა; ცოტა არ იყოს თქვენს მაგიერ ნაწყენიც კი ვარ. იგი, რამდენადაც მე მივხვდი, ფიქრობს, რომ ჩვენ შარვალი გავაფუჭეთ, მაგრამ გარწმუნებთ, რომ ის ჩემს ტანზე კარგადაა მორგებული. ეს ქალბატონი ალბათ ფიქრობს,

რომ ჩვენ უკანასკნელი თქვენი შარვალი წავიღეთ და თქვენ აღარ შეგიძლიათ იყიდოთ სხვა...

ამერიკელმა მშვიდად მოუსმინა მას და უთხრა:

— მე კი ვფიქრობ, ვაუბატონო, რომ საჭიროა პოლიციას გამოვუძახო.

— ჰო-ო?—ძალიან გაიკვირვა პეპემ.—რისთვის?

— რომ შენ საპყრობილეში ჩაგვან...

ამან მეტად შეაწუხა პეპე, იგი კინაღამ ატირდა, მაგრამ თავი შეიკავა და ამაყად უთხრა:

— სინიორ, თუ ასეთი რამ თქვენ მოგწონთ, თუ თქვენ გიყვართ ადამიანების საპყრობილეში ჩასმა, მაშინ რა გაეწყობა! მაგრამ მე რომ ბევრი შარვალი მქონოდა და თქვენ კი არც ერთი, მე ასე არ მოვიქცეოდი! მე თქვენ მოგცემდით ორს, ადვილი შესაძლებელია, სამსაც; თუმცა სამი შარვლის ერთად ჩაცმა არ შეიძლება, განსაკუთრებით ცხელ ღღებში.

ამერიკელმა გადაიხარხარა: ზოგჯერ მდიდარი კაციც დადგება ხოლმე მხიარულ გუნებაზე. მერე ცოტა მოკოლადი და ერთი ფრანკიც უთარაზა პეპეს.

პეპემ კბილით გასინჯა ფული და მადლობა გადაუხადა.

— გმადლობთ, სინიორ! ვგონებ ფული ნამდვილი უნდა იყოს?

თარგმნა შ. გვირგიძე.

კომკავშირის დაბადება

ლენინურ-სტალინურმა კომკავშირმა გმი-
რული საბრძოლო გზა განვლო. იგი შეიქმნა,
დაეაყვაცდა და განმტკიცდა ბოლშევიკური
პარტიის ხელმძღვანელობით. კომკავშირის
შინაარსით აღსაყვსე წარსული მჭიდროდ
არის დაკავშირებული მშრომელი ხალხის
ბრძოლასთან თავისუფლებისა და ბედნიერი
ცხოვრებისათვის, სამშობლოს დამოუკიდე-
ბლობისათვის.

ლენინი და სტალინი ახალგაზრდობას მუ-
დამ განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობ-
დნენ. მათ შესანიშნავად იცოდნენ, რომ რე-
ვოლუციის ახალგაზრდობა, განსაკუთრე-
ბით კი მუშა ახალგაზრდობა, დიდ როლს
ითამაშებს და ბოლშევიკური პარტია ყო-
ველდღიურ მუშაობას ატარებდა იმისათვის,
რათა იგი თავის მხარეს ჰყოლოდა. პარტია
ახალგაზრდებს თავისკენ იზიდავდა არა მარ-
ტო მათი გამბედაობისა და დიდი შემოქმე-
ბითი ენერჯისათვის, არამედ იმიტომაც,
რომ ახალგაზრდობის სახით ბოლშევიკები
ხედავდნენ ქვეყნის ხვალისდელ დღეს, მის
მომავალს.

მძიმე, უხალისო და უუფლებო იყო ახალ-
გაზრდობის ხვედრი რევოლუციამდელ რუ-
სეთში. აუტანელი გაჭირვება, ხელმოკლეო-
ბა აიძულებდა მუშებს და გლეხებს თავიან-
თი შვილები აღრევე მიეზარებინათ საწარ-
მოში, ან ხელოსანთან შევირდოდ, ან კიდევ
მემამულესთან — მოჯამბაგირედ. სხვისი
შრომით გამდიდრების სურვილით შეპყრო-
ბილი კაპიტალისტები და მემამულენი მო-
ზარდებს აიძულებდნენ მთელი დღე განუწყ-
ვეტელ ჯაფაში გაეტარებინათ. ხშირი იყო
ავადმყოფობა, შრომის უნარის დაკარგვა,
ინვალიდობა.

ყოველივე ამას ემატებოდა პოლიტიკური
უუფლებობა, სწავლის მიღების შეუძლებ-
ლობა.

აუტანელი ეკონომიური და პოლიტიკური
ჩაგვრა იწვევდა ახალგაზრდებს შორის რე-
ვოლუციური იდეების სწრაფად გავრცელე-
ბას, რასაც ხელს უწყობდა ბოლშევიკების
მიერ ჩატარებული უდიდესი მუშაობა.

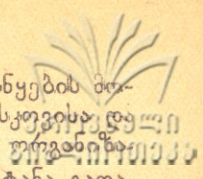
1905 წლის რევოლუციის დროს მუშა-
ახალგაზრდობამ თავი გამოიჩინა, როგორც
პროლეტარიატის საქმისათვის თავდადე-
ბულმა საიმედო ძალამ. ათასობით ჭაბუკი
შედიოდა მუშათა რაზმებში, აქტიურად მო-

ნაწილეობდა გაფიცებებში, რევოლუციურ
გამოსვლებში. პროლეტარული ახალგაზრ-
დობის ძრავალი მოწინავე შევიდა ამ დროს
ბოლშევიკური პარტიის რიგებში, გახდა მუ-
შათა კლასის განთავისუფლებისათვის აქ-
ტიური მებრძოლი. რევოლუციის დამარცხე-
ბის შემდეგაც, შავხელ რეაქციის წლებში,
ახალგაზრდობა არ შედრკა, იგი კვლავ პრო-
ლეტარიატის მოწინავე ნაწილს მაჰყვებოდა.
როგორც ცნობილია, რეაქციას კვლავ მალე
მოჰყვა რევოლუციური მოძრაობის აღმავ-
ლობა. 1910 წელს დაიწყო სტუდენტთა გა-
მოსვლები, 1912-1914 წლებში მოწყობილ
პოლიტიკურ გაფიცებებში ახალგაზრდობა
აქტიურად მონაწილეობდა.

ბოლშევიკების გაზეთი „პრავდა“, რო-
მელსაც მაშინ დიდი ლენინის უახლოესი თა-
ნამებრძოლი ამხანაგი სტალინი ხელმძღვა-
ნელობდა, ახალგაზრდა თაობას ერცლად გა-
ნუმარტავდა პარტიის ამოცანებს, მოუწო-
ვებდა ჩაბმულიყო ბრძოლაში.

1914 წელს დაიწყო ხალხის დიდი ხოცვა-
ყლეტა — მსოფლიო იმპერიალისტური ომი
ახალი ბაზრებისა და მიწების დაპყრობისათ-
ვის. მეფის მთავრობა ფრონტზე ათასობით
გზავნიდა ჯარისკაცის ფარაჯაში გამოწყო-
ბილ მუშებსა და გლეხებს. საწარმოებში
მათს ადგილს კი იკავებდნენ მოზარდები და
ქალები. ბოლშევიკებმა გააძლიერეს მათთან
მუშაობა. რევოლუციურ გამოსვლებში ახალ-
გაზრდობა უფრო აქტიურად ჩაება, იგი
მოითხოვდა ომის შეწყვეტას, მატერიალური
მდგომარეობის გაუმჯობესებას. მთავრობა
იძულებული ხდებოდა ჭაბუკები ფრონტზე
გაეგზავნა და ამით ისინი რევოლუციური
მოძრაობისაგან მოეწყვიტა.

მშრომელი მსახიბის აღშფოთების ტალღა
განსაკუთრებით აზვირთდა 1916-1917 წლე-
ბში და 1917 წლის თებერვალში მან წალეკა
თვითმპყრობელობა, დაამხო მეფე. მებრ-
ძოლთა პირველ რიგებში იყვნენ მუშათა
„გარეუბნების“ შვილები, ჭაბუკები და მო-
ზარდები. ხალხის მოტყუების წყალობით
ძალა-უფლება ხელში ჩაიგდეს ბურჟუა-
ზიულმა პარტიებმა. მათ, რა თქმა უნდა, არც
კი უფიქრიათ მუშებისა და გლეხების, ახალ-
გაზრდების პოლიტიკური და ეკონომიური
პირობების გაუმჯობესებაზე, ომის შეწყვე-
ტაზე.

ხალხის განთავისუფლებისათვის ბრძოლა კვლავ გრძელდებოდა და ამაში ახალგაზრდები დიდ როლს ასრულებდნენ. ამ პერიოდში დაიწყო ახალგაზრდების გაერთიანება. ბოლშევიკების პეტროგრადის კომიტეტმა ახალგაზრდობის ორგანიზაციებში სამუშაოდ გაგზავნა ბოლშევიკების ჯგუფი ნ. კ. კრუბსკაიას მეთაურობით. ეკატერინბურგში ახალგაზრდობის კავშირის შექმნას ხელმძღვანელობდა ი. მ. სვერდლოვი, ამიერკავკასიაში — ა. ი. მიქოიანი.

ახალგაზრდობის კოლექტივები და კავშირები არსდებოდნენ არა მარტო საწარმოებში, არამედ რაიონებშიც. პირველად ჩვენს ქვეყანაში ნარევა-პეტერგოფის რაიონში წარმოიშვა მუშაახალგაზრდების სოციალისტური კავშირი, რომლის ორგანიზატორი იყო პუტილოვის ქარხნის მუშა—19 წლის ბოლშევიკი ვასილ ალექსეევი. კავშირის წევრები ავრცელებდნენ პროკლამაციებს, შოულობდნენ იარაღს, გუშავდებდნენ არალეგალურ კრებებს, ეწეოდნენ აგიტაციას მუშებსა და ჯარისკაცებს.

ბოლშევიკური პარტიის ხელმძღვანელობით ახალგაზრდობის კავშირები შეიქმნა რუსეთის ბევრ ქალაქში. ახალგაზრდობის კავშირებში არსებული რევოლუციური განწყობით დამფრთხალმა ბურჟუაზიამ სცადა შეექმნა თავისი კავშირი „მრომა და სინათლე“, რომლის მიზანსაც შეადგენდა მხოლოდ ცოდნის მიღებისათვის ზრუნვა. პროლეტარულმა ახალგაზრდობამ ამ კავშირს ბოიკოტი გამოუცხადა.

1917 წლის ივლისში ამხანაგ სტალინის ხელმძღვანელობით ჩატარდა ბოლშევიკების პარტიის VI ყრილობა. მან პროლეტარიატს მიზნად დაუსახა ბურჟუაზიის ბატონობის დამხობა, ძალა-უფლების ხელში ჩაგდება. ყრილობამ მიიღო რეზოლუცია „ახალგაზრდობის კავშირების შესახებ“. მასში აღნიშნული იყო კავშირების შემდგომი გაფართოებისა და ბოლშევიკური აგიტაციის შემდგომი გაძლიერების აუცილებლობა.

დაიწყო ახალგაზრდობის ორგანიზაციული გაერთიანება ერთიან კავშირში. პეტროგრადში, მოსკოვში, ეკატერინბურგში შეიქმნა საქალაქო კავშირები. ამიერკავკასიაში მოეწყო ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირი „სპარტაკი“.

ახალგაზრდობის სოციალისტური კავშირები აქტიურად ეხმარებოდნენ ბოლშევი-

კურ პარტიას შეიარაღებული აჯანყების მომზადებასა და ჩატარებაში. მოსკოვის და სხვა ქალაქების ახალგაზრდობის ორგანიზაციების ხელმძღვანელობამ გამოიტანა გადაწყვეტილება შეიარაღებული გამოსვლებისათვის მომზადების შესახებ. ისინი წარმოადგენდნენ პარტიის უახლოეს და ერთგულ თანამემწეს გამარჯვებისათვის მსახურის და რაზმების საქმეში. აგვისტოში მუშაახალგაზრდობამ დაიწყო შეიარაღებული რაზმების წითელი გვარდიის შექმნა. ამ რაზმებმა პირველი საბრძოლო ნათლობა რევოლუციის ბარიკადებზე მიიღეს.

ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის ძლევამოსილი გამარჯვების შემდეგ ახალგაზრდობის სოციალისტური კავშირები უფრო გაიზარდნენ, მონაწილეობდნენ სხვადასხვა კონტრრევოლუციური ბანდების განადგურებისათვის ბრძოლაში. კავშირები იქმნებოდა სოფლაც. მათდამი სწორი ხელმძღვანელობისათვის აუცილებლად საჭირო იყო რევოლუციონური ახალგაზრდობის ყველა კავშირის გაერთიანება. ამ მიზნით 1918 წლის 29 ოქტომბერს მოსკოვში შეიკრიბნენ ახალგაზრდობის კავშირების წარმომადგენლები — დელეგატები. ეს თარიღი ითვლება კომკავშირის დაბადების დღედ. ყრილობამ ახალგაზრდობის ორგანიზაციას უწოდა რუსეთის ახალგაზრდობის კომუნისტური კავშირი. შემოკლებით—რაკ და მიიღო მისი პროგრამა და წესდება.

ვლადიმერ ილიასძე ლენინი, უმნიშვნელოვანესი სახელმწიფოებრივი საქმეებით გადატვირთული, ყრილობას ვერ დაესწრო, მაგრამ მის მუშაობას დიდი ინტერესით ეცნობოდა და თვალყურს ადევნებდა. მან კრემლში მიიღო ყრილობის დელეგაცია და კავშირის ამოცანებზე დიდხანს ესაუბრა, იქვე წერილობით გასცა განკარგულება კომკავშირისათვის საჭირო თანხების გამოყოფის შესახებ.

ყრილობა მიმდინარეობდა მაშინ, როცა სამოქალაქო ომი მძვინვარებდა. სოციალისტურ სამშობლოს საშინელი საფრთხე ელოდა. საჭირო იყო ოქტომბრის მონაპოვრის დაცვა.

მშრომელებთან ერთად ახალგაზრდებიც იარაღს ისხამდნენ და ფრონტზე მიეშურებოდნენ...

ზაზულის დარდი

მუჩან ლახანიძე

რიონს გაღმა და გამოღმა
გამოფოთლილან თელები,
მოიგოგმანა ყაყაჩომ
გადაჩითული სერები.
ცადგაკიდული ხითხითებს
ტოროლა, მზისკენ წასული...
შენ რაღას ჩაფიქრებულხარ
ზაზული, ბიჭო ზაზული!

ათრთოლებული ნიკაპი
ზედ მკერდზე დაგიბჯენია!
გაგშტერებია თვალები—
წერტილი აგირჩევია!
იქნებ კლდეს გადაიჩხხა
შენი გაზრდილი სახარე?!
იქნებ კვიცს ზურგი ეტკინა,
და არაფერი გახარებს!..
ან, ვაჰ, თუ აღარ მობრუნდა
მამილო ლაშქრად წასული!
ვაი, თუ დედაც აღარ გყავს,
ზაზული, ბიჭო ზაზული!

არაო, ამბობს ზაზული,
ზაზა წარბადარაზული, —
კვიცი კიხვინებს ჭალაში,
სახარე—უკვე ხარია,
მამა ხნავს, დედას სამხარი
მიაქვს და მიუხარია...
არაო, ამბობს ზაზული,
ზაზა წარბადარაზული, —
ეხ, ჩემი დარდი სხვა არი,
სულ სხვად ვარ ფიქრში წასული;
იმისი ვალიმილება
ამომავალი მზის არი,
ვისაც დედილო არა ჰყავს,
იმისი დედა ის არი.
როგორ არ გაგეგონება—
მთლად ზემო-რაჭის თვალია!
რა კარგი მასწავლებელი,
რა საოცნებო ქალია!
ავად გყავს, ვაჰმე, ავად გყავს,
და გული ფიქრმა დალია!

მოთხრობა

ერთი თვე შესრულდა, რაც მე და ოქსანა შავი ზღვის პირად სანატორიუმში ვისვენებდით.

იმ დღეს ჩვენ ზღვის პირად პალმების ჩრდილში დავსხედით და, ის-ის იყო საუბარი უნდა დავვეწყო, რომ იქვე ბილიკზე პიონერთა ჯგუფი გამოჩნდა.

— ეს ბოროტებაა!..—გაბრაზებული ეუბნებოდა მათ შორის უფროსი—უმცროსს, რომელსაც ყვავილების მშვენიერი თაიგული ეჭირა ხელში,—ყვავილების გიჟი ხარ ნათელა, და სხვა არაფერი! თუ მებაღემ დავგინახა...

პატარა, ალისფერ ყელსახვევიანი გოგონა მორცხვად გაჩერდა უფროსი ამხანაგის წინაშე და არ იცოდა რა ექნა, სად წაეღო თაიგული. მერმე, უეცრად, ირგვლივ მიმოიხედა, ყვავილების კონა ბუჩქებში ისროლა და მკვირცხლი სირბილით მიეფარა ბუჩქებს.

მე ღიმილით შევხედე ოქსანას, მაგრამ გავვოცდი, როცა მის თვალებზე ცრემლი შეენიშნე.

ცრემლის მიზეზი გამოვკითხე.

— ყველაფერს თავისი მიზეზი აქვს,—მიპასუხა მან,—იმ პატარა გოგონას სიცელქემ მე მომაგონა ჩემი პატარა მეგობარი. „ყვავილების გიჟს“ ვეძახდით მას.

მე ვთხოვე ოქსანას ეამბნა ჩემთვის იმ გოგონას თავგადასავალი. მან სიამოვნებით მიიღო ჩემი წინადადება.

— სისხამი დილა იყო, როცა ნაძვანართი დაბურულ ტყეში შევედით სამნი,—დაიწყო ოქსანამ,—მე ყველაზე უფროსი ვიყავი მათ შორის, ამავე დროს მე კომკავშირში მუშაობის ორი წლის სტაჟი მქონდა. ხოლო მარუსია—ჩემზე ერთი წლით უმცროსი იყო.

მისი პირადი საქმეები ჩვენი კომკავშირის ორგანიზაციის მიერ რაიკომში იყო გაგზავნილი, როცა რაიკომის ევაკუაცია მოხდა მტრის მოულოდნელი, თავდასხმის გამო. მარუსია მეტად დაღვრემილი დადიოდა, ნანობდა, რომ დაიგვიანა და ბილეთი ვერ მიიღო. მესამე ამხანაგი, გალია, რომლის მოგონებაც ჩემს გულს ჰკაწრავს, მხოლოდ ცამეტი წლისა იყო. პიონერის ალისფერ ყელსახვევს ატარებდა, მაგრამ როცა ვერმანელები ჩვენს სოფელში შემოვიდნენ, გალიამ ის ყელსახვევი საგანგებო ადგილას შეინახა.

ერთ დღეს პარტიზანებისათვის საჭირო ცნობა უნდა მიგვეწოდებინა და სურსათი ვადაგვეცა მახლობლებისათვის. ტყეში სიარული მძიმე კალათებით არც ისე სასიამოვნო იყო. მოხერხებულად მივძვრებოდით ნაძვანართის გადახლართულ ტოტებში. ვჩქარობდით, რათა დღის სინათლივ მიგვეღწია დანიშნულ ადგილზე, სადაც მოხუცი მეტყევე დაგვხვდებოდა და წავგიყვანდა პარტიზანებთან.

— დავიგვიანეთ!—გვისაყვედურა გალიამ.

— არა უშავს, ტყეში მშვიდობით შევედით, საცაა ტყის სიღრმესაც მივალწვეთ და საფრთხეც ვაჰქრება,—გუბასუხე მე.

თითქოს მიწიდან ამოძვრაო, ჩვენს წინ მოულოდნელად გერმანელი ოფიცერი და ოთხი ჯარისკაცი აღიმართა. მოულოდნელობამ შეგვაკრთო.

— სად მიდიხართ?!—დამტვრეული რტუსულით შემეკითხა ოფიცერი, რომელსაც რაინდის რკინის ჯვარი ჰქონდა მკერდზე.

ჩვენ ვსდუმდით.

— სად მიგაქვთ ეს კალათები?—თავაზიანად და თითქმის ალერსითაც წარმოთქვა ოფიცერმა და ერთ-ერთ კალათში ჩაიხედა.

— ფრთხილად, ბატონო ოფიცერო, შიგ ყუმბარებია, საშიშია არ აფეთქდეს.—სთქვა გალიამ და გაიღიმა.

ოფიცერი შემკრთალი გაშორდა კალათს.

— გაჩხრიკეთ კალათები!—ბრძანა ოფიცერმა.

ბრძანება შესრულებული იქნა, მაგრამ გერმანელებისთვის საეჭვო არაფერი აღმოჩნდა შიგ.

— კარგია!—დაიწყო ოფიცერმა და ხმა დაიმდაბლა, — მაგრამ საინტერესოა, სად მიგაქვთ ეს კალათები?

— ბატონო ოფიცერო, ეს სანოჯაგე ბებიჩემის ადაბისათვის არის განკუთვნილი. ჩვენში ასეთი ჩვეულებაა: წლის თავზე მიცვალებულს ვუმზადებთ სანოჯაგეს, ნიგაქებს ტყეში და იმ ხისძირში ვდვამთ, რომელიც ყველაზე მაღალია. იქ, ღამით, ჩამოფრინდებიან ანგელოზები და კალათებს წაიღებენ ზეცაში.

ეს ყოველივე ისე წარმოსთქვა გალიამ, ოფიცერი ღამის დააჯერა, ჩვენ კი ვაგვაოცა ამ პატარა გოგოს სითამამემ.

— ბებიაშენთან ანგელოზად თვით შენ გაგაგზავნი, — ბრძნით წამოიძახა „რაინდმა“, — მაგრამ ამ კალათებს თან ვერ გაგატან, ფრენაზე ხელს შეგიშლის.

— იხებეთ, მაგრამ ბებიაჩემი მშვიერი დარჩება!

ოფიცერი აენტო...

— ეს რა ოინი მოიგონეთ, ლაწირაკებო! — მრისხანედ შეჰყვირა მან და ჯიბიდან მარწუხი ამოიღო.

შიშისაგან ავცახცახდი, მარუსიამაც დაჰკარგა წონასწორობა, ხოლო გალია ჩვენზე მტკიცე აღმოჩნდა, ის ამაყად იდგა.

ჯარისკაცები მიუხვდნენ თავის უფროსს, გალია თოკით ხეზე მიაკრეს. გოგონა აუღელვებლად ათვლიერებდა მშობლიურ ტყეს...

ოფიცერმა ახლა რატომღაც დაყვავებით მიმართა პიონერს:

— მენანები, შენ ჯერ მეტად ახალგაზრდა ხარ, სთქვი სად იმაღებიან პარტიზანები, სამაგიეროდ ჯილდოსაც მიიღებ და სიცოცხლესაც.

ოფიცერი შესდგა, თითქოს მის გულშიც გაიღვიძა ადამიანი, მაგრამ ეს იყო წუთით. როდესაც გალიამ დაბალი ხმით სთქვა: მე სიკვდილის არ მეშინიაო, გერმანელი ოფიცერი მიიჭრა მასთან და მარწუხით თითები გადაუვრიხა. გოგონა სდუმდა. ხმის ამოუღებლად იტანდა ტანჯვას.

გერმანელი სიბრაზისაგან აღჰიალებდა კბილებს და თანაც მთელი ძაღლონით უგრეხდა ბავშვს თითებს. დამტვრეული თითებიდან ჩამონადენი სისხლით მწვანე შოლი წითლად იღებებოდა.

მე და მარუსია ცრემლმორეული ვეცქეროდით ჩვენი პატარა ამხანაგებს. ვაძულებას; გვიკვირდა, საიდან ჰქონდა მისი სხეულს ამდენი ძალა და ენერჯია.

მისმა გმირულმა სულმა ჯალათი დააფიქრა. ოფიცერი შესდგა.

საბრალო გალიას ტუჩები გაუფითრდა, მკლავები ჩვრებივით ჩამოეკიდნენ სხეულზე, მუხლები ჩაეკეცა, თავი წინ გადმოუვარდა, ის წაიქცეოდა, მაგრამ თოკით იყო ხეზე მიკრული.

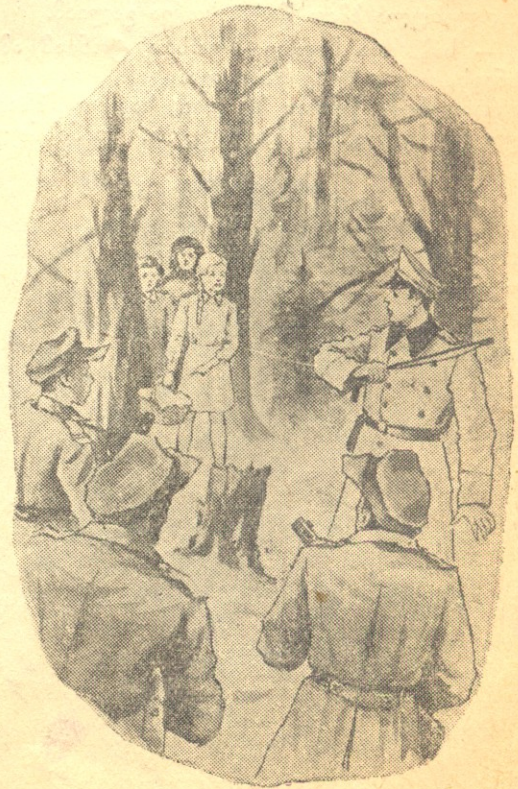
მწვავედ ვიგრძენით, რომ ჩვენი პატარა ამხანაგი კვდებოდა.

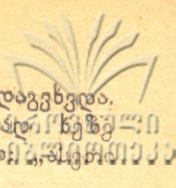
— გალია, ჩემო პატარა გალია! — შესძახა მარუსიამ და წინ წარსდგა რამდენიმე ნაბიბიჯი, მაგრამ ძალა აღარ ეყო და ბალახებში ჩაიკეცა. რაკი მდუმარება დაირღვა, ნიავმაც დაჰქროლა, მომაკვდავ გალიას სახეს მოუაღერსა და ქერა მსუბუქი თმები შეუჩხია.

მოულოდნელად გალიამ დახრილი თავი ზეასწია, ცრემლჩამდგარი თვალები ზეცას მიაპყრო, ბაგე ოდნავ გააღო და ნელი ხმით წარმოსთქვა:

— მტკიცედ... ამხანაგებო, სტალინი მაინც მოვა... ჩვენ ვავიმარჯვებთ!

მისი ხმა ჯერ ნიავივით ნელი იყო, შემდეგ უცებ ელვად დაჰკვესა და მეხვივით გავარდა.

თითქოს მიწა იძრაო—ჯვრიანი „რაინდი“ დაბარბაცდა და გალიას ახლო გაიშლართა მიწაზე, ჯარისკაცებიც მოცელილებივით დაემხენ პირქვე.

ყოველივე ეს უცებ მოხდა. ჩვენს წინ საში უცნობი ვაჟკაცი გაჩნდა.

— უშველეთ!—ვედრებით შევძახე მათ და გალიასაკენ გავექანე, მაგრამ ჩემი თხოვნა საჭირო აღარ იყო, ის უკვე ხიდან ჩამოხსნეს.

— ჩემი გალია, ჩემი საყვარელი გოგონა! —ქვითინით ამბობდა ერთი და ხელებს უხვევდა.

მე მას დავაკვირდი და ვიცანი, ის იყო ჩვენი მასწავლებელი ტონია, რომელიც მშობლიურ ენასა და ლიტერატურას გვასწავლიდა. ის მეტად ნაზი ქალი იყო, მაგრამ ახლა ვაჟკაცებში იშვიათად თუ გამოიცილობდა ვინმე, მას ყველა საბრძოლო იარაღი ჰქონდა, რის ტარებაც კი შეიძლებოდა.

— გალია, ჩემო ცელქო გოგონა, ჩვენ მოვედით, აბა შემომხედე, გამომიცანი ვინ ვარ!—ჩასძახოდა ტონია.

გალია შეირხა, ოდნავ გაახილა დახუჭული თვალები და ტონიას შეხედა, შემდეგ მასწავლებლის გვერდით დაჩოქილ შავგვრემან ვაჟკაცზე შეაჩერა მხედველობა, რომელსაც წითელარმიელის ფორმა ეცვა.

— უკვე მოხვედით?.. დაგვისენით?—ათოთოლებული ხმით წარმოსთქვა გალიამ.

— საჭიროა საკაცე.—უთხრა ტონიამ ამხანაგს, როცა ზეზე წამოდგა.

რამდენიმე წუთის შემდეგ საკაცე მზად იყო და ჩვენ გზას გავუდექით. დანიშნულ

ადგილზე მოხუცი მეტყევე არ დაგვხვდა. ქონში არავინ იყო, იქვე მახლობლად მოხუცი ეკიდა, ზურგზე წარწერილი „საქართველო“ დღე მოელის ყველა პარტიზანს“.

უკან დაბრუნება საშიში იყო, ჩვენს სოფელში ღიძძალი გერმანელი ჯარი იყო დაბანაკებული.

მიმართულება შევიცვალეთ იმ იმედით, რომ ვინმე საიმედოს ვნახავდით და გზას ვიპოვიდით... მთელი ღამე ვიარეთ.

რიჭრაქზე შევისვენეთ. ის ორი ვაჟკაცი, რომლებმაც წინაღობით დაგვისხსნეს და მთელი ღამე გალია მოჰყავდათ საკაცით, ადგილმდებარეობის გამოსარკვევად წავიდნენ. ჩვენ გალიას გარშემო დავსხედით, ის ცუდად გრძნობდა თავს.

— თქვენ საქართველო იცით, სკოლაში ხშირად გვისაუბრია დიდი ბელადის სამშობლოზე. ჩვენი მსლებელი შავგვრემანი ვაჟკაცი ქართველია, ის ტყვეობიდან გამოექცა გერმანელებს.—გვითხრა ტონიამ.

გალიას თვალები გაუბრწყინდა. — მე გამიგონია, რომ იქ იანვარშიც ჰყავიან ვარდები... მე ძალიან მინდა ვნახო საქართველო... როცა ომი დამთავრდება, აუცილებლად ვნახავ ყვაილების ქვეყანას, — მისუსტებული ხმით, სვენებ-სვენებით ამბობდა გალია.

პარტიზანი-წითელარმიელები დაზვერვიდან დაბრუნდნენ.

— როგორ ხარ პატარა ამხანაგო,—მამობრივი გრძნობით შეეკითხა შავგვრემანი ვაჟკაცი გალიას.

— კარგად ვარ! მხოლოდ მე ის მინდა გავიგო, თქვენს სამშობლოში თურმე ზამთარშიც ჰყავის ვარდი, მართალია?

— მართალია. ეს შენ საიდან ფიქვ? — შეეკითხა ქართველი და შუბლზე დაადო ხელი.

— წამიკითხავს, გამიგონია, იანვარშიც მხე აცხუნებს... ვარდებიც ჰყავიან... რა კარგია... მზე, სიცოცხლე... მე უთუოდ წამოვალ საქართველოში..

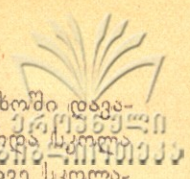
ჩვენ კვლავ გავუდექით გზას. თანდათან უარესდებოდა გალიას ჯანმრთელობა, ის უაზროდ ბოდავდა.

— მე საქართველოში წავალ... ყვაილებს დავკრეფ! — იძახოდა ის, მაგრამ ჩვენ დარწმუნებული ვიყავით სამხრეთის მხეს ვერასოდეს ნახავდა ის. მას სისხლი ჰქონდა მოწამლული.

მზე გადახრილი იყო, გვთხოვა დაგვედგა საკაცე.

— ძლიერ ცუდად ვარ, მასწავლებლო! — უთხრა ტონიას, — მე ვკვდები... ჩემს მშობლებს ასე უთხარი, თქვენ გიგონებდათ-თქო სიკვდილის წინ თქვენი გალია..

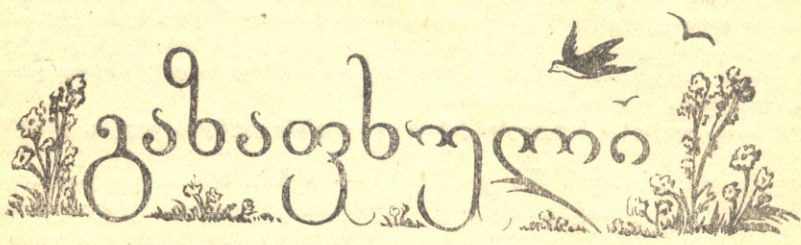
სხვა არაფერი უთქვამს, მოკვდა, როგორც პატარა ჩიტი კვდება ტყეში. იქვე დავასაფლავეთ და ფიცი მივეცი, რომ შურს ვიძიებდით საქულველ მტერზე.

ჩვენ შევასრულეთ ეს ფიცი. პარტიზანებს შევუერთდით და მათთან ერთად ვიბრძოდით... შემდეგ როცა წითელმა არმიამ გაათავისუფლა ჩვენი მხარე, შინ დავბრუნდით.

* * *

გავიდა ხანი. კომკავშირის ორგანიზაციამ, ტონიას თაოსნობით, გალიას ცხედარი ტყე-

დან გადმოასვენა და სკოლის ეზოში დაასაფლავეთ. მას ხომ ძლიერ უყვარდა სკოლა და პიონერთა ორგანიზაცია! მე იმავე სკოლაში დავჩი პიონერთა ხელმძღვანელად. ამ ზაფხულს შევებულება საქართველოში გაეტარე, მთელი საქართველო შემოვიარე, ამ დღეებში უნდა დავბრუნდე, მინდა საქართველოდან ყვავილები წავიღო და მით შევამკო ჩემი პატარა ამხანაგის საფლავი. მას ხომ არ დასცალდა საქართველოს ნახვა!..

ქ. გომიჯავილი

0 454

ეს რა სიმღერის ხმა ისმის მინდვრად გასული შიკვების, ეს რა ჭიკჭიკი გაისმის გულჭრელა ლამაზ ჩიტების?

ნეტავ, რად ესალმებიან განთიადს ნორჩი კვირტები? - კეკლუც გაზაფხულს ხვდებიან, მზეს უმღერიან დიდებით.

ეს რა ბზუილის ხმა ისმის, საით მიფრინავს ფუტკარი? ეს რა ჟღერტული გაისმის: — გაზაფხულს ქება უთხარით!

სკოლის ფანჯრებთან მერცხალი რად დანავარდობს, ნეტავი? შრომის ფერხულში ჩაბმული ყველა საქმობს და მხნედ არი.

ეს რა გუგუნებს ბელტებში ასე მძლავრად და ხმიანად? გაახალისა მინდვრები, გადააშავა მთლიანად.

შრომას ხალისით ხვდებიან, გაისმის მარჯვე ძახილი, მდინარეს დასწაფებია ჯიქანავსილი ნახირი,

ცად აზიდულა მაღალი მრავალწლოვანი ჭადარი, ფოთლები, ახალთ-ახალი, ჩვენს მისაწვევად მზად არი;

ჩრდილქვეშ დამსხდარან მშრომელნი, გადაუშლიათ სამხარი, იმ კაცს ლოცავენ, რომელიც ჩვენზე ზრუნავს და დავგხარის.

წყარო ლივლივებს ანკარა, ბინდს არღვევს შუქი მთვარისა, გულში სიცოცხლე ჩამდგარა მშობლობურ, ტურფა მხარისა;

სადღაც ბულბულის ხმა ისმის, სერ-სერ უსმენენ ფიჭვები, ტკბილი სიმღერა გაისმის შინ მიმავალი ბიჭების.

მიმდინარე წლის მარტში შესრულდა 25 წელი სახელგანთქმული სომეხი მწერლის ოვანეს თუმანიანის გარდაცვალებიდან. ეს თარიღი ფართოდ იქნა აღნიშნული ჩვენს ქვეყანაში. ოვანეს თუმანიანი დაიბადა 1869 წელს. მისი პირველი ლექსი 1890 წელს დაიბეჭდა. პოეტი თავის საუკეთესო ნაწარმოებებში ხატავდა მშრომელთა დაბეჩავებულ ცხოვრებას წარსულში, უმღეროდა ხალხთა მეგობრობას.

ო. თუმანიანის ლექსების საუკეთესო ქართული თარგმანი ეკუთვნის პოეტ ი. გრიშაშვილს.

გაზაფხულის საღამო იყო, სახლის წინ ვიჯექით და ვსაუბრობდით, როდესაც ეს ამბავი მოხდა. ამ ამბავს შემდეგ მე ვერ ვივიწყებ გაზაფხულის იმ საღამოს.

მერცხალს ბუდე ჰქონდა გაკეთებული ჩვენი სახლის აივნის ჭერზე, ყოველ შემოდგომისას ის სტოვებდა აქაურობას, გაზაფხულზე კი ისევ უკან ბრუნდებოდა. ბუდე კი მუდამ მიკრული ხვდებოდა ჩვენი აივნის ჭერზე.

როდესაც გაზაფხული იფურჩქნებოდა, მერცხალიც თავის მზიარული, წკრიალა ხმით გამოჩნდებოდა ჩვენს სოფელში, ჩვენი სახლის სახურავის ქვეშ. მასთან ერთად ხარობდა ჩვენი გულიც.

რა მომხიბვლელი იყო სახურავზე მოჟღერებულ მერცხალი! ან საღამოობით, როცა იგი და მისი ამხანაგები ლამაზად ჩამწკრივდებოდნენ გრძელ ლატანზე და ტკბილად ჭიკჭიკებდნენ.

და ავირ, გაზაფხულთან ერთად, ისიც დაბრუნებულიყო თავის ბუდეში. კვერცხები დაედო, ბარტყები გამოეჩეკა, და მთელ დღეს მზიარული ჟივილ-ხივილით დაფრინავდა; საზრდო მოჰქონდა ბარტყებისათვის.

იმ საღამოსაც მან ნისკარტით საჭმელი მოიტანა ბარტყებისათვის. ბარტყებმა წიფწივით ბუდიდან გადმოიყვეს ყვითელი ნისკარტები.

ამ დროს, მოულოდნელად ერთი ბარტყი, რომელიც ყველაზე შეუბოვარი ან ყველაზე მშვიერი იყო, ძლიერ აჩქარდა, ჩვეულებრივზე უფრო მეტად წინ გადმოიწია ბუდიდან და, — უცებ ძირს ჩამოვარდა.

დედამ შესწყვილა და დაბლა დაეშვა ბარტყისაკენ. მაგრამ იმ წამსვე საიდანღაც გამოვარდა ჩვენი კატა და სწრაფად გაიტაცა ბარტყი.

— აცხა!.. აცხა!.. ყველამ მივიძახეთ კატას და წამოვცვივდით. მერცხალი კი მწარე ჟივილით დაედევნა კატას. იგი გარს უვლიდა მას, ფრთხილობდა, ნისკარტსა სცემდა, მაგრამ არაფერი გამოვიდა. კატა გაიქცა და შეძვრა ბელლის ქვეშ.

ეს ყველაფერი ისე სწრაფად მოხდა, რომ შეუძლებელი იყო რაიმეს მოსაზრება.

მერცხალი ჟივილით ახლა გარს უვლიდა ბელლს. ჩვენ კი, ბავშვებმა, სათითაოდ ჯოხი ავიღეთ და ბელლის ქვეშ ვატრიალებდით, ვემუქრებოდით კატას მანამდე, სანამ იგი ტუჩების ლოკვით არ გამოვიდა საფარიდან და არ გაიქცა საკუჭნაოსაკენ.

მერცხალმა დაინახა რა კატა უბარტყო, ერთი გულშემზარავად კიდევ შესწყვილა, გაფრინდა, ჩამოჯდა მახლობელ ხის ტოტზე, — მაგრამ მყისვე, მიწაზე ჩამოვარდა, როგორც ქვის ნატეხი. გავიქეციით და დავინახეთ, რომ მერცხალი მკვდარი ეგდო ხის ქვეშ.

გაზაფხულის საღამო იყო, როდესაც ეს შემთხვევა მოხდა. მას შემდეგ მრავალმა წელმა განვლო, მაგრამ მე არ მაგიწყდება გაზაფხულის ის საღამო, როდესაც პირველად გავიგე, რომ მერცხლის დედაც დედაა, მისი გულიც ისეთია, როგორც ჩვენი დედისა.

თარგმანი არტ. ღაბითიაშვილი

ნორჩ მებაღეთა საკავშირო შეკრება

მიმდინარე წლის მარტში ქალაქ ვლადი-
ძირში მოეწყო ნორჩ მებაღეთა პირველი სა-
კავშირო შეკრება. ამ შეკრებაში მონაწილე-
ობა მიიღეს ნორჩ მებაღეთა საუკეთესო წარ-
მომადგენლებმა. მოძმე საბჭოთა რესპუბლი-
კების ნორჩმა მებაღეებმა ამ შეკრებაზე გა-
უზიარეს ერთმანეთს თავიანთი გამოცდილე-
ბა და მიღწევები.

სომხეთიდან წარგზავნილმა ნორჩმა მება-
ღემ გურგენ ნაზარიანმა სთქვა:—ჩვენი პიო-
ნერების ოცნება იყო სკოლის ნაკვეთზე გა-
გვეშენებია დიდი ბაღი, ხოლო სკოლის ეზო-
ში, ფანჯრებთან, დაგვერგო ყვავილები.
სურვილის განსახორციელებლად ყველა ბავ-
შვი ერთსულოვნად შეუდგა საქმეს... მიმდი-
ნარე გაზაფხულზე ჩვენ მიერ დარგულია
5 ათასი ხე და 3 ათასი ვარდის ბუჩქი. ჩვენ
დავრგით ხეები სკოლის ნაკვეთზე, გზების
გასწვრივ, საკოლმეურნეო მიწდვრებზე და
ჩვენს ეზოებში.

უკრაინის ნორჩ მებაღეთა წარმომადგე-
ნელმა პიონერმა ვიტალი კირიშჩენკომ აღ-
ნიშნა: — უკრაინაში პიონერების მიერ დარ-
გულია მილიონობით ხე. პირადად მე 92 ხე
გავაზარე. რამდენიმე ხნის წინათ ნიკიტა
სერგის-ძე ხრტუშჩოვმა მოგვიწოდა პიონე-
რებს, რათა დავეხმაროთ უფროსებს საკოლ-
მეურნეო მიწდვრებზე ქარსაცავი ზოლების
შექმნაში. ამ საქმეს ჩვენ კეთილსინდისიე-
რად შევასრულებთ.

რადგან ქარსაცავი ზოლების შესაქმნელად
საჭიროა დიდძალი ნერგი, ვიტალი კირიშჩენ-
კომ წინადადება წამოაყენა, რომ პიონერე-
ბის მიერ შეგროვებულ იქნას მცენარეთა
თესლი და სკოლებთან მოეწყოს სანერგეე-
ბი.

შეკრებაზე აგრეთვე ილაპარაკეს რუსე-
თის საბჭოთა სოციალისტური ფედერაციუ-
ლი რესპუბლიკის, ყაზახეთის, საქართვე-
ლოს, ესტონეთის, მოლდავეთის და სხვა საბ-

ჭოთა რესპუბლიკების ნორჩ მებაღეთა წარ-
მომადგენლებმა.

შეკრებაზე სასოფლო-სამეურნეო დარგის
მეცნიერი მუშაკები ნორჩ მებაღეებს ესაუბ-
რენ მცენარეთა მოვლა-მოშენების საკით-
ხებზე.

რუსეთის საბჭოთა სოციალისტური ფედე-
რაციული რესპუბლიკის განათლების მი-
ნისტრმა ა.ვოზნესენსკიმ შეკრებისადმი გა-
ზაფხილ მისასალმებელ წერილში მოუწოდა
ნორჩ მებაღეებს, განაგრძონ დიდი საბჭოთა
სწავლულისა და ბუნების გარდამქმნელის
ივანე ვლადიმერის-ძე მიჩურინის შესანიშნა-
ვი პატრიოტული საქმე.

შეკრებამ დიდი ერთსულოვნებით გაუგ-
ზაფხა მისალმება ბავშვების საუკეთესო მე-
გობარს—ხალხთა ბელადს ამხანაგ სტალინს.

შეკრება მიმდინარეობდა ორ დღეს — 28
და 29 მარტს.

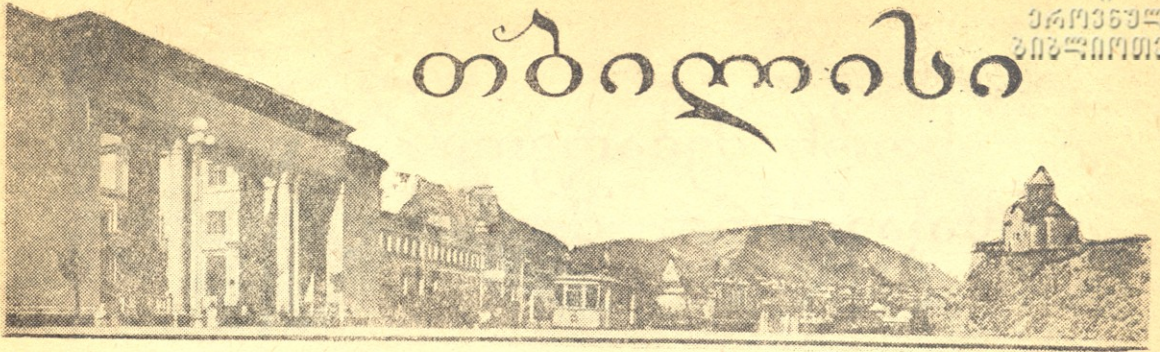
შეკრების დასასრულს, სადამოს სხდომა-
ზე საკავშირო ლენინურ-სტალინური კომკავ-
შირის ცენტრალური კომიტეტის მდივანმა—
ამხანაგმა ერშოვმა ნორჩ მებაღეთა საკავში-
რო კონკურსში გამარჯვებულთა—10 საუკე-
თესო სკოლასა და საბავშვო სახლს გადასცა
საკავშირო კომკავშირის ცენტრალური კო-
მიტეტის გარდამავალი წითელი დროშა.
გარდა ამისა, მათვე მიეცათ ხუთ-ხუთი ათა-
სი მანეთი ფულადი ჯილდო.

კონკურსში გამარჯვებულთა რიცხვში
არის საბჭოთა საქართველოს ქალაქ მახარა-
ძის საბავშვო სახლი. ამ სახლის აღსაზრდე-
ლებმა დარგეს 770 ძირი ხეხილი და 350 დე-
კორაციული მცენარე.

ჩვენი დიდი სამშობლოს ყოველი კუთხე,
ჩვენი სოფლები და ქალაქები კიდევ უფრო
უნდა დამშვენდეს ბაღებით. პიონერ-მოსწავ-
ლეებმა ამ პატრიოტული საქმის შესრულე-
ბაში მასობრივად უნდა ისახელონ თავი. ეს
ისეთივე დიდი სახელი და ღირსება იქნება
მათთვის, როგორც ხუთზე სწავლა.

474

თბილისი

თბილისი შორეულ წარსულში*

თბილისი ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია არა მარტო საქართველოში, არამედ მსოფლიოშიც. მისი დაარსების დროის შესახებ პირდაპირი და უდავო ცნობა შემონახული არ არის, მაგრამ ერთი რამ უეჭველია, სახელდობრ ის, რომ მეოთხე საუკუნის მეორე ნახევრიდან მაინც თბილისი უკვე ქალაქი და ციხე იყო. უძველესი და ამასთანავე უთუოდ სანდო ქართული მატრიანე „მოქცევაი ქართლისაი“, როდესაც მეოთხე საუკუნის მესამე მეოთხედის ამბებს, სახელდობრ, რომსა და ირანს შორის ბრძოლას საქართველოს დაუფლებისათვის, გადმოგვცემს, თბილისს ქალაქად და ციხედ ასახელებს.

მემატიანე ჯუანშერის ცნობა იმის შესახებ, რომ მეფე ვახტანგ აშენებდა ქალაქსა თბილისსა და საფუძველი ოდენ დაედვაო“, გაგებულ უნდა იქნას არა იმ აზრით, თითქოს ვახტანგ მეფეს დაეარსებინოს თბილისი (VI-ს. მეორე ნახევარში), როგორც ეს ზოგიერთ მკვლევარს ჰგონია, არამედ იმ აზრით, რომ ვახტანგი აწარმოებდა სპარსელების მიერ დანგრეული თბილისის განახლება-გაფართოებას, რათა აქ გადმოეტანა თავისი ტახტი მცხეთიდან. თბილისი და თბილისის ციხე-კალა იყო სწორედ ის მთავარი სტრატეგიული პუნქტი, სადაც განმტკიცებული იყვნენ სპარსელები და საიდანაც ისინი მოხერხებულად ებრძოდნენ ქართლის მეფეებს, მცხეთაში რომ ისხდნენ.

ვახტანგს არ დასცალდა თავისი მიზნების ბოლომდე განხორციელება—ის ლალატის მსხვერპლი გახდა და სპარსელებთან ომს შეეწირა. მაგრამ მისი საქმე მისმა მემკვიდრემ—დაჩიმ—განაგრძო. მემატიანის ცნობით, მეფე დაჩიმ ხელი მიჰყო სპარსელებს.

ბის მიერ მოხრებულ ქართლის აღდგენას, დაამთავრა თბილისის მშენებლობა და ტახტიც მცხეთიდან აქ გადმოიტანა.

* * *

ბუნებრივი სიმიდირენი, მოსავლიანი მიწამოები, ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა ინდოეთის დიდ სავაჭრო გზაზე, დაწინაურებულ აღმოსავლეთის ქვეყნებთან (ირანთან, ინდოეთთან) დაკავშირების შესაძლებლობა და სხვა იმთავითვე ხელს უწყობდა თბილისის განვითარება-გაზრდას. მაგრამ არანაკლები მნიშვნელობა ჰქონდა ამ მხრივ პოლიტიკურ მომენტსაც, სახელდობრ იმ გარემოებას, რომ თბილისი მეფე დაჩის დროიდან იბერიის სატახტო ქალაქად და ქართლის მეფეთა რეზიდენციად გადაიქცა. და მართლაც, ჩვენ გვაქვს ცნობა იმის შესახებ, რომ თბილისი, სატახტო ქალაქად გადაქცევის შემდეგ ერთბაშად გაიზარდა და დაწინაურდა. თბილისმა მალე მცხეთის ადგილი დაიჭირა, ხოლო თბილისის ციხემ — კალამ მცხეთის ციხის—არმაზის ადგილი.

მაგრამ მალე მდგომარეობა შეიცვალა. მეექვსე საუკუნეში სპარსეთის გავლენა იბერიაზე გაიზარდა და მოსახლეობისათვის აუტანელი პირობები შეიქმნა. სპარსელებმა იბერიის მოსახლეობა ბოლოს ისე შეაფიქროვეს, რომ ამან საყოველთაო აღშფოთება გამოიწვია. 523 წელს მოთმინებიდან გამოსული ქართველი ხალხი აჯანყდა გურგენ მეფის მეთაურობით, რათა უცხოელ დამპყრობთა უღელი გადაეგდო. აჯანყებულნი თავდადებით იბრძოდნენ, მაგრამ სპარსელებმა აჯანყება ჩააქრეს. აჯანყების მეთაური გურგენ მეფე იძულებული გახდა თავი დასავლეთ საქართველოსათვის (ეგრისისათვის) შეეფარებინა—თავისი ოჯახითა და მომხრეებით იქ გადასულიყო. სპარსელებმა

*) იხილეთ შემოკლებით.

ამით ისარგებლეს და იბერიაში მეფობა მოს-
პეს. სპარსეთის შაჰმა ქვეყნის მმართველად
თავისი მოხელე — მარზაპანი — დანიშნა და
რეზიდენციად თბილისი მიუჩინა, ხოლო კა-
ლას ციხეში სპარსეთის გარნიზონი ჩააყენა.

იბერიის დამოუკიდებლობის დაკარგვის
შემდეგ თბილისმა ბუნებრივად დაჰკარგა ის
პოლიტიკური მნიშვნელობა, რომელიც მას,
როგორც ქვეყნის სატახტო ქალაქს, ჰქონდა;
თბილისი ახლა სპარსეთის სამეფოს პროვინ-
ციად გადაქცეულ იბერიის მხოლოდ ადმი-
ნისტრაციული ცენტრი იყო, სადაც მარზაპა-
ნი იჯდა სპარსეთის ჯარით. მაგრამ ამ გარე-
მოებას არ გაუქარწყლებია თბილისის, რო-
გორც ქვეყნის გულის, მნიშვნელობა იბე-
რიისათვის; თბილისი კვლავინდებურად
დარჩა ქართველების შემომკრებ-შემაკავში-
რებელ ანდამატად; არც მისი ეკონომიური
ზოღა შეუჩერებია ამ გარემოებას არსები-
თად, რადგან ამიერიდან თბილისი ქალაუნე-
ბურად უფრო უშუალოდ ჩაება იმ სააღებ-
მიცემო ურთიერთობაში, რომელსაც გაძ-
ლიერებული სპარსეთი აწარმოებდა.

ამ დროს ეკუთვნის ანჩისხატის ეკლესიისა
და სიონის დიდებული ტაძრის მშენებლო-
ბაც, რომელიც დამთავრებულ იქნა VII საუ-
კუნის დასაწყისში.

ის გარემოება, რომ თბილისში, მიუხედა-
ვად მახრდიანური სპარსეთის ბატონობისა,
ისეთი მონუმენტური ქრისტიანული ძეგლის

მშენებლობა მიმდინარეობდა, როგორც
სიონია, სხვათა შორის, მოწმობს იმას, რომ
თბილისი ამ დროს ფაქტიურად ისევ ქრის-
ტიანული იბერიის კულტურულ ცენტრად
რჩებოდა და უცხო დამპყრობლებს — სპარ-
სელებს ძალა არ შესწევდათ ხელი შეეშა-
ლათ ქართველებისათვის ამ მშენებლობაში.

* * *

მეექვსე საუკუნის დასასრულისათვის
სპარსეთსა და რომს (ბიზანტიას) შორის
ბრძოლა პირველობისათვის ახალ ფაზაში
შევიდა: ხანგრძლივი საგარეო ომებითა და
შინაური არეულობით დაუძლურებული
სპარსეთი იძულებული იყო პირველობა ბი-
ზანტიისათვის დაეთმო და 591 წელს უკა-
ნასკენლთან არახელსაყრელი პირობა დაე-
ლო. ამ პირობის თანახმად სპარსეთი, სხვათა
შორის, უარს ამბობდა მთელ სომხეთზე და
ქართლის (იბერიის) უდიდეს ნაწილზეც.
სპარსელები ინარჩუნებდნენ ქართლის მხო-
ლოდ უმნიშვნელო ნაწილს; თბილისის ცი-
ხეშიც ჯერ კიდევ მათი გარნიზონი რჩე-
ბოდა.

მაგრამ მალე ქართველების დახმარებით
სპარსელები აქედანაც გააძევეს ბიზანტიე-
ლებმა. ბიზანტიის კეისარმა ჰერაკლემ, რო-
მელსაც ხაზარებიც ჰმველოდნენ, 626 წელს
თბილისს ალყა შემოარტყა და, თუმცა ქა-
ლაქი ვერ აიღო, სპარსელების გარნიზონს
საგრძნობი ზიანი მიაყენა. მეორე წელს კი,
როდესაც ჰერაკლე კეისარმა სპარსელები

თბილისი XVIII საუკუნეში

თვით სპარსეთში დაამარცხა, ხაზარებმა კვლავ გარემოიცივეს თბილისი და აიღეს კიდეც. თბილისის აღების შემდეგ ხაზარებმა ქალაქი გადასწვეს და დიდი სიმდიდრე ჩაიგდეს ხელში.

ხაზარების შემოსევამ გააქარწყლა თბილისის კეთილდღეობა, რადგან ქალაქის გადაწვასა და აონრებასთან ერთად ხაზარებმა თბილისის მოსახლეობა თითქმის მთლიანად გაუღიტეს. ხაზარების მიერ თბილისის აღების შემდეგ საქართველოში ბიზანტიელები გაბატონდნენ და მთელი 30 წლის განმავლობაში ქვეყანას ავიწროებდნენ; ხოლო VII საუკუნის მეორე ნახევრიდან საქართველოს ახალი დამპყრობლები მოველინენ არაბების სახით.

არაბთა ბატონობა უმძიმეს უღელს წარმოადგენდა ჩვენი ქვეყნისათვის და კერძოდ თბილისისათვის. განსაკუთრებით მძიმე იყო არაბთა ბატონობა პირველ პერიოდში (VII-VIII საუკუნეებში), როდესაც ხალიფატი ჯერ კიდევ ძლიერ ცენტრალიზებულ სახელმწიფოს წარმოადგენდა. არაბებმა საქართველოში მძიმე ხარკი („ჯიზიათი“, „ხარაჯა“) შემოიღეს, ქვეყნის სათავეში თავიანთი მოხელე—ამირა დააყენეს და ამ ამირას დაუმორჩილეს ქართლის ერისმთავრები. ეს ამირა თბილისში იჯდა. თბილისშივე იდგა არაბების მთავარი ჯარი, რომლის მომარაგება სურსათ-სანოკავით მოსახლეობის მოვალეობას შეადგენდა.

ასეთ პირობებში თბილისის ზრდა და განვითარება, რა თქმა უნდა, ძნელი იყო. და მართლაც თბილისი VII საუკუნის მეორე ნახევრიდან თითქმის VIII საუკუნის დასასრულამდე საგრძნობ ეკონომიურ ჩამოქვეითებას განიცდიდა. მდგომარეობას გამოსწორება დაეტყო მხოლოდ VIII საუკუნის დასასრულიდან, როდესაც არაბთა სავაჭრო კაპიტალმა თბილისი ჩაითრია მაშინდელი მსოფლიო ვაჭრობის ფართო ტრიალში და ხალიფატის უზარმაზარ სამფლობელოს ჩრდილოეთ ნაწილში ახლად შექმნილ სავაჭრო რკალში (ბაღდად-ტრაპიზონ-თბილისს-დარუბანდ-აზერბაიჯან-სომხეთი) მას გარკვეული ადგილი მიუჩინა. ამას ხელი შეუწყო იმ გარემოებამაც, რომ ამ დროიდან არაბთა ხალიფატში თავი იჩინა ძლიერმა რღვევითმა პროცესმა, რომელმაც მნიშვნე-

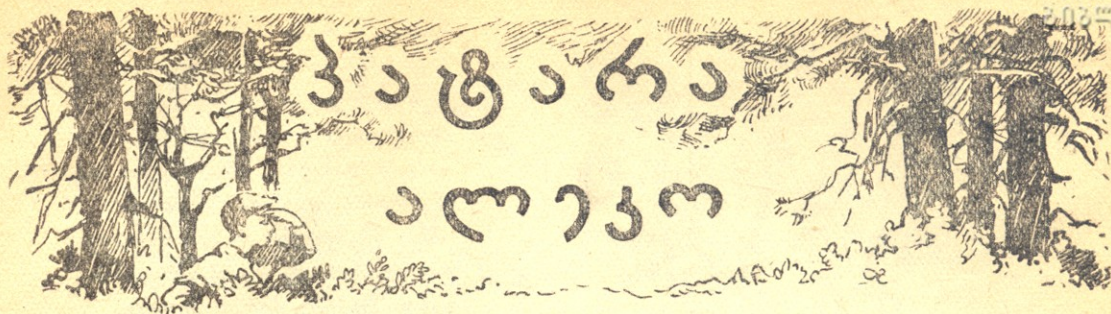
ნელოვნად შეასუსტა მათი ბატონობა აქრიფერიებში და აგრეთვე საქართველოშიც. მეცხრე საუკუნის დასაწყისიდან თანდათანობით ჩამოყალიბდნენ საქართველოს ტერიტორიაზე ჯერ კახეთ-ჰერეთისა და აფხაზეთის, ხოლო შემდეგ ქართლისა და ტაო-კლარჯეთის სამთავროები, რომელიც მალე სრულიად დამოუკიდებელი გახდნენ არაბთა ხალიფატისაგან. ამ უკანასკნელს IX საუკუნიდან ფაქტიურად აღარ ცნობდა თბილისის საამიროც, რომელიც აგრეთვე თავისებურ სამთავროდ იყო გადაქცეული. ხალიფები ამაოდ ცდილობდნენ ძველი მდგომარეობის აღდგენას. მათ მიერ არაერთგზის მოწყობილი ლაშქრობა საქართველოში (736, 853, 914 წ. წ.) განდგომილ ამირას და ურჩ ქართველ მთავართა დასამორჩილებლად უშედეგოდ მთავრდებოდა იმ მხრივ, რომ ხალიფის ჯარის უკან დაბრუნების შემდეგ ქართველი მთავრები და თბილისის ამირაც კვლავინდებურად უარს აცხადებდნენ ხარკის გადახდასა და დამორჩილებაზე.

ერთ-ერთი ასეთი ლაშქრობის დროს, რომელიც 853 წელს მოხდა ბუღა-თურქის სარდლობით, არაბთა ჯარებმა თბილისი აიღეს, ურჩი ამირა საჰაკი სიკვდილით დასაჯეს და მცხოვრებნი გაუღიტეს.

დიდად დაზარალდა ჩვენი ქვეყანა მეორე ასეთი შემოსევის დროსაც, რომელსაც ადგილი ჰქონდა X საუკუნის დასაწყისში (914 წ.) აბულკასიმის სარდლობით. აბულკასიმმა ცეცხლითა და მახვილით მოგლო მთელი ჩვენი ქვეყანა. მაგრამ ეს იყო უკანასკნელი ლახვარი, რომელიც ჩასცეს არაბებმა საქართველოს და მის დედაქალაქს. ამის შემდეგ არაბებს აღარ მოუწყვიათ მსგავსი ლაშქრობა საქართველოში. ხალიფატი დიდი ხნით დაკნინდა და დაუძლურდა. ამასთან დაკავშირებით კი ჩვენი ქვეყნის შიგნით ადრევე დაწყებულმა აღორძინებითმა პროცესმა უფრო სწრაფი და მყარი ხასიათი მიიღო. თბილისის განვითარებისათვისაც ამიერიდან უფრო ხელსაყრელი პოლიტიკური პირობები შეიქმნა; მთელი მომდევნო საუკუნეების (X, XI, XII) განმავლობაში თბილისი ამ ხელსაყრელი პირობების შედეგად შეუჩერებლივ იზრდებოდა და ვითარდებოდა.

(გვარძილება იქნება)

I

გუშინ იყო ამ სოფელში
ხალხი ლალი, მზიარული,
მზის ამოსვლას უხედებოდა
სიმღერით და ჟრიაბულით...
დღეს რა მოხდა? ნეტავ, სოფელს
რატომ ასდის შავი კვამლი!
ვინ წაშალა მიწის პირზე
პატიოსან კაცის კვალი.

დღემდე ლალი ხალხის შუბლი
მძიმე ფიქრებს დაელარა...
ტყეში მარტოდ სიარულით
დღეს ალექოც დაიღალა.
დადის, დადის დაფიქრებით,
მაღალ ხეებს ეფარება:
ბავშვს აღარ აქვს გუშინდელი
ხალისი და ნეტარება.
თოთხმეტი წლის ბავშვის გული
ოთხმოცწლისას ედარება.

დღეს სიკვდილი თან შემოჰყვიათ
ბილწ გერმანელ ჯარისკაცებს.
სოფელს ცეცხლი წაუკიდეს,
სოფლის განძი დაიტაცეს,—
და ალექოს ჭარმაგ დედას
სასიკვდილო ხმალი დასცეს.
დღეს სიკვდილი თან შემოჰყვიათ
ბილწ გერმანელ ჯარისკაცებს.

გაიხიზნენ სოფლელები...
ხალხი სახლ-კარს ვაცდა დილით.
აგონებდა ბავშვს დედიკო,
მამაც—ადრე გარდაცვლილი.
გაიფიქრა, ამ ბრძოლაში
შეიტანოს მანაც წვლილი.
პარტიზანთა რაზმს მონახავს,
საბრძოლველად მათთან ივლის.
უღრან ტყეში დადის ფრთხილად,
აკვირდება ხეს და ბუჩქებს.
ეკვით უმზერს ყოველივეს...
და ალექოს ხედავ, უცებ,
მოიტაცა ერთმა ქუდმა,
ვარსკვლავიან მწვანე ქუდმა;
შესდგა...სული ეხუთება,
დააფიქრა მწვანე წუთმა.

იქვე ახლოს გაწოლილა
საბჭოელი ჯარისკაცი.
იქნებ უჭირს, დაჭრილია?
ო, განა დრო არის დაცდის!

მიირბინა, დაიხარა,
წამოავლო მკლავზე ხელი...
იგრძნო მკლავი მებრძოლისა
ცივი იყო, სისხლით სველი.
შეკრთა, მოკლულს დააცქერდა,
თვალი ცრემლით დაენამა:
განგმირული ახალგაზრდა
ჯარისკაცი დაენახა,
და ბავშვს უცებ გაახსენდა
თავის დედა, თავის მამა...

არა, უნდა შეებრძოლოს
მოსულ მტერს... მაგრამ რითი?
გაზეთებში წაუკითხავს
ბავშვთა ბრძოლის მაგალითი...
ფიქრობს... ირგვლივ იხედება,
მოკლულთან დგას იგი რიდით.
ო, მტერს უნდა შეებრძოლოს,
იყოჩალოს, მოსპოს იგი.
რაა მერე, რაა მერე,
რომ პატარა ბიჭი არი!
წავა მტეცივედ, დაიფარავს
ტყე მაღალი, ფიჭვიანი.
ძლიერ უნდა მოსპოს მტერი—
სულით ბნელი გულით ბილწი.
პარტიზანებს უნდა შეხედეს,
მაგრამ როგორ? თვით არ იცის.
დადის მარტოდ, ირგვლივ ისმის
ჩიტუნების სტვენა ნელი...
მიდის... ნეტავ, ვის უყურებს
ხესთან მღგარი გერმანელი?

ეს რა მოხდა? გული შეკრთა!
ნუთუ მტერმა შეამჩნია?
ელვისუმალ ბუჩქთან გაწვა,
სავალი გზა შეარჩია.
თუმცა ისე ახლოს იყო,
მტერმა როდი დაინახა!
რა ქნას, საით გაემართოს
პარტიზანთა მოსანახად!

ხოხვით ვასცდა საშიშ ალაგს,
შემდეგ ფეხით გზა განაგრძო.
უდემამო ბავშვის გული
პარტიზანთა ნახვას ნატრობს.

მათ გაუმხელს თავის სევდას,
მტრებმა როგორ მოჰკლეს დედა,
რა წამება, რა ვაება
მოიტანეს მტარვალებმა.

მიდის ფრთხილად, ფეხაკრეფით,
მალმალ უკან იხედება.
ეფარება მაღალ ხეებს,
იმედი აქვს ისევ ხეთა.

ავერ, ფიჭვი ტანმაღალი
საამო ჩრდილს აფენს ირგვლივ.
მივა, მის ქვეშ დაისვენებს, —
გრძელი გზა აქვს გამოვლილი.

მაგრამ ხიდან ვინ ჩამოდის?
იქნებ ფრიცი?
დაიმალა...
ეს ხომ მისი სოფელია,
თვალი სტყუის?!—არა, არა!

ჰო, ის არის, სწორედ იგი,
მიშა ჰქვია,... მოაგონდა.
ეს რა სწრაფად აუსრულდა,
სანატრელად რაცა ჰქონდა.

II

ტყეში ჰქუხდნენ ყუმბარები
და შავ ბოლში არვინ სჩანდა.
ელვას ჰგავდა უეცარი
იერიში პარტიზანთა.

დიდხანს ჰქუხდნენ გამაფრებით,
შემდეგ ცეცხლი შეანელეს.
რკინის ალყად შემოერთყნენ.
გადარჩენილ გერმანელებს.
როცა მტრები დაატყვევეს,
მოიკითხეს ნორჩი გმირი.
არსად სჩანდა... მებრძოლთ თვალებს
დაეფინა თითქოს ჩრდილი.
ვინც მეგზურად რაზნს გაუძღვა,
ვინც იბრძოდა იმათ გვერდით,
ნახეს ფიჭვის ძირას მწოლი,
დასისხლული ჰქონდა მკერი.

აიყვანეს, დააკვირდნენ,
ბავშვს თვალელებში ეწვა მწუხრი.
სათითაოდ ეამბორენ,
მოიყარეს მის წინ მუხლი.
პარტიზანთა სახე, შუბლი
დაელარა ფიქრს და წუხილს.
გამოსძებნეს ორი ჯოჯო—
ორი ტოტი მოსჭრეს მუხის.

და ხელდახილ გაკეთებულ
საკაცებზე დაასვენეს.
იგლოვეს და ნორჩი გმირი
დაფარულად წაასვენეს.

ოდნავ, ოდნავ ირხეოდნენ
არყის ხენი და ფიჭვები.
მღუმარ ტყეში ხმა ისმოდა
პარტიზანთა ნაბიჯების.
ქუდმოხდილნი ერთ საკაცეს
მიჰყვებოდნენ დაფიქრებით.

მოლოპარაკე ჩიცუქია

მოთხრობა

მზემ ღრუბლებიდან გამოიხედა და ტყეს მოჰფინა ნათელი სხივები. ქარი ზეებზე ფოთლებს აწრიალებდა. ბილიკზე გურამი გამოჩნდა. იგი ტყის სიღრმეში მოაბიჯებდა. მკვირცხლი თვალებით ვარემოს აკვირდებოდა. გურამს ვაკვეთილების დამზადება დაემთავრებინა და ტყეში წამოსულიყო გასართობად. მეცადინეობით დაღლილი ყმაწვილი ხეების სისწირეში დაკლავნილ ბილიკზე გავლით სიამოვნებას გრძნობდა.

უცებ ბიჭუნას ჯაფარას ბარტყის ძახილი შემოესმა. ახლად აქოჩრილ ჩირგვებში მიმოიხედა. — გურამმა დაინახა ჩირგვებში ბარტყი აფრთხილდა. თვალები გაუბრწყინდა და ბარტყს დასაჭერად დაწვდა, მაგრამ ბარტყი განზე გახტა. გურამი დაედევნა და რამდენიმე წახტომი დასჭირდა, რომ პატარა ჯაფარა დაეჭირა. ბარტყმა საშინელი ჩხავილი მორთო. გურამს შეეცოდა ბარტყი. იფიქრა, აქ სადმე ახლოს ჯაფარას ბუდე იქნებოდა, და გადასწყვიტა მოემეხნა და ბარტყი შიგ ჩაესვა. დიდხანს ეძებდა ბუდე, მაგრამ ვერსად იპოვა. გურამს დაღონება დაეტყო. ისევ არჩია, შინ წაეყვანა და გაეხარდა.

როდესაც გურამი შინ დაბრუნდა, სახლის აივანზე, თავისი მეგობრები ამირანი და ავთანდილი დახვდა. მათაც დაემზადებინათ ვაკვეთილები და გურამთან თამაში მოსურვებოდნენ. ბავშვებმა გურამის ხელში ჯაფარას ბარტყი რომ დაინახეს, გაეხარდნენ.

გურამი მოუყვა მეგობრებს, თუ როგორ იპოვა და დაიჭირა ბარტყი. ბავშვებმა პატარა ჯაფარას ხელი შეაგლეხ. ძლიერ მოეწონათ მისი მოთეთრო გულმკერდი, ლურჯად აჭრელებული ფრთები, უკან გადაშლილი, შავად მბზინავი ქოჩორი, ეშმაკურად გამოწყურე ცისფერი თვალები.

— კარგი ბარტყია, თუ გაზრდი და გაწვრთნი, ბავშვთა ოლიმპიადისათვის გამოვადგება. — სთქვა ამირანმა, — მე და ავთან-

დილს, ხომ იცი, ვაღბწყვეტილი გვაქვს მონაწილეობა მივიღოთ ოლიმპიადაში. მე ჩემი მგალობელი შაშვით და ავთანდილს — თავისი ბუთულა ძაღლით.

ავთანდილიც ჩაერია საუბარში და ამირანის რჩევა მოიწონა.

გურამი დაფიქრდა.
— კარგი, ბიჭებო, ეს კარგი სთქვით! მაშ, მეც მიმიღია მონაწილეობა ბავშვთა სარარონო ოლიმპიადაში!

* * *

ამირანი დიდხანსა წვრთნიდა ოლიმპიადისათვის თავის შაშვს, რომელსაც „სალამურას“ ეძახდა. ფრინველი გალიაში იყო დამწყვდეული, მაგრამ რაც უფრო ახლოვდებოდა ოლიმპიადის დღე, მით უფრო მეტ თავისუფლებას აძლევდა ამირანი თავის საყვარელ მგალობელ ჩიტს. შაშვიც გრძნობდა ბავშვის გულკეთილობას და მეტ ხალისს იჩენდა გალობაში.

ავთანდილმა თავის ბუთულა ძაღლს „ჩაგუ“ დაარქვა და მასთან ერთად ყოველ სადილვანშმის შემდეგ თამაშობდა და ცეკვავდა.

გურამი სიყვარულით და გულმოდგინედ შეუდგა პატარა ჯაფარას გაწრთვნას. ყოველ საღამოს ართობდა თავის ჯაფარათი მეზობლებსა და ტოლ-ამხანაგებს. პატარა ფრინველი განსაცვიფრებლად იჩენდა წაბადვის უნარს. ეშმაკი ჩიტი აჯაგრებდა ცხოველებს. ფრინველებსა და ადამიანებს.

გურამმა უფროსი დის — ბაბილინას თხოვნით თავის ჯაფარას „ორატორა“ უწოდა.

გურამი, ამირანი და ავთანდილი დიდი ინტერესით ემზადებოდნენ ოლიმპიადისათვის. პიონერხელმძღვანელიც მონდომებული იყო დახმარებოდა ფრიადლოსან ბავშვებს თვითშემოქმედებითი უნარის გამოჩენაში.

* * *

ოლიმპიადის დღეც დადგა. სარაიონო კლუბის წინ გამოაკრეს აფიშა. პროგრამაში შე-

ტანილი იყო გურამის, ამირანის და ავთანდილის გამოხსენება. აფიშაზე ეხატა მათი „ორატორა“, „სალამურა“ და „ჩაგუ“. სარაიონო ოლიმპიადაში მონაწილეობას ღებულობდა რაიონის მოწინავე სკოლების შემოქმედების უნარის მქონე პიონერ-მოსწავლეები.

კლუბის დარბაზში ტევა არ იყო. ნორჩი მაცურებლებს და ოლიმპიადის მონაწილეებს მშობლებიც თან ახლდნენ. აქ იყო რაიონის პარტიული ხელმძღვანელები და კომკავშირელი აქტივისტები.

დარბაზში ზარის წკრიალი გაისმა, სიჩუმე ჩამოვარდა. კომკავშირის რაიკომის პიონერ-მოსწავლეთა განყოფილების გამგემ ნოდარ მარგველაძემ ოლიმპიადა გახსნილად გამოაცხადა.

სცენაზე გამოვიდნენ ნორჩი შემოქმედნი. ერთმანეთს სცვლიდნენ ნორჩი დეკლამატორები და მომდერლები.

გურამს, ამირანს და ავთანდილს მეორე განყოფილებაში მოუხდათ გამოხსენება. როდესაც ამირანის ფვარი გამოაცხადეს, მან მეგობრებს ღიმილით გადახედა და მკვირცხლად სცენაზე გავიდა. ხელში სალამურა ეჭირა. ამირანი ერთ ადგილას შეჩერდა და შაშვი იქვე ხელოვნურ ბუჩქზე დასვა. შემდეგ თავზე ალერსიანად ხელი გადაუსვა. შაშვს ეამა, ერთი შეფრთხილდა, ფრთები შეისწორა და გალობა დაიწყო. მისი საამო ხმა გულისღამატკობლად ეფინებოდა დარბაზს.

როდესაც შაშვმა გალობა დაამთავრა, აღტაცებულმა მსმენელებმა ტაშით დააჯილდოვა სალამურა და მისი გამწრთველი.

ამირანმა მადლობის ნიშნად თავი დაუჭრა დამსწრეთ და შემდეგ ისევ ხელი გადაუსვა სალამურას. სალამურამ ბუჩქებზე ხტომა დაიწყო, უარის ნიშნად ორსამჯერ გააქნია თავი. ამირანმა კვლავ მოუაღერსა და სალამურამაც ისევ გულისღამატკობელი გალობა შემოსძახა; დარბაზში ისევ გაცხოველებული ტაში გაისმა.

სალამურამ ერთხელ კიდევ იგალობა და

ამირანმაც თავისი გამოხსენება დაამთავრა. მაცურებელთა ტაშის გრილში ზარის ხმა ისმა.

დარბაზში სიწყნარე ჩამოვარდა... ნოდარმა გამოაცხადა ოლიმპიადის შემდეგი მონაწილე.

სცენაზე გამოვიდა ავთანდილი თავისი ჩაგუთი. ავთანდილმა ძაღლს მიუაღერსა. ხელით რაღაც ანიშნა და ჩაგუ უკანა ფეხებზე დადგა. შემდეგ რაღაც უთხრა და ჩაგუ სკამზე დაჯდა კაცივით.

— ჩამოხტი! — გაისმა ავთანდილის ხმა.

ჩაგუ ჩამოხტა.

— გაიარე!

ჩაგუმ წრე გააკეთა და ისევ თავის ადგილას დაბრუნდა.

— მარჯვენისაკენ!

ჩაგუ მობრუნდა მარჯვენისაკენ.

დარბაზში გაცხოველებული ტაში გაისმა.

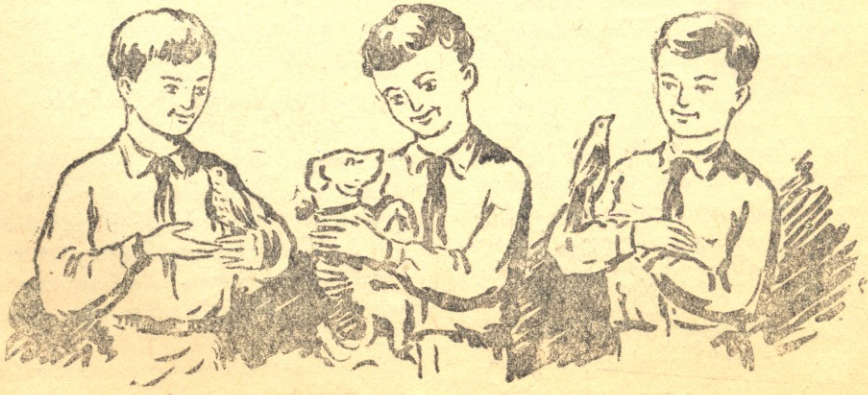
ტაში რომ დასრულდა, სიმებიანმა ორკესტრმა საცეკვაო დაუჭრა. ავთანდილმა დაუარა, წრე გააკეთა და თავი დაუჭრა ჩაგუს. ჩაგუ უკანა ფეხებზე დადგა და ცეკვით აყვა ავთანდილს. მათი ცეკვა შეტად მომხიბვლელი და სასაცილო იყო და აღტაცებული მაცურებლებიც ხარხარებდნენ.

ცეკვა დასრულდა. ტაშის გრილში ავთანდილი კულისებში გავიდა და ჩაგუც თან გაჰყვა.

შემდეგ სცენაზე გურამი გამოვიდა. ხელში ჯაფარა ეჭირა.

გურამმა დარბაზს თამამად გადახედა. ხელში ორატორა შეატრიალ-შემოატრიალა და ხმამაღლა შეეკითხა:

- რა გქვია სახელი?
- ორატორა! — ცხვირში მოლოპარაკე ადამიანივით უპასუხა ჯაფარამ.
- რამდენი წლის ხარ?
- ერთის.
- ვისი ხარ?
- ჰურამის!
- არ მესმის, ხმა მაღლა მითხარ!

საქართველოს
წიგნების
კავშირი

— ჰურამის!.. ჰურამის!.. ჰურამის!..
ტამმა დაფარა ჯაფარას უკანასკნელი პა-
სუნი.

— გასცინე ძაღლებს! — ჯაფარა სდუმდა,
ვითომ შეკითხვა ვერ გაიგო. გურამმა ისევ
გაუმეორა.

— ჰაფ! ჰაფ! ჰაფ! — გაისმა დარბაზში ჯა-
ფარას ხმა.

— გასცინე კატებს!

— იაუუ!.. იაუუ!..

დარბაზში ტაში დასცხეს.

— გასცინე ციკნებს!

დარბაზში გაისმა ციკანისებური კეჩქინისებრი
ბავშვებმა ისევ სიცილ-ხარხარით გააგრძელეს
ტეხეს.

— ხალხს უთხარი მაღლობა.

— აღლობ! — წამოიძახა ჯაფარამ.

* * *

დასრულდა ბავშვთა სარაიონო ოლიმპია-
და. ოლიმპიადის უიურობა ოლიმპიადის ბევრი
მონაწილე დაასაჩუქრა, მათ შორის მეგობრე-
ბი გურამი, ავთანდილი და ამირანი.

გ ი ვ ი ს ბ ა ღ ჩ ა შ ი

გაზაფხულია, დადგა აპრილი,
მწვანე ჩაუცვამთ ხეებს, მთა-ველებს
და ალუბლები რტოებაყრილი
გივის ბაღჩაში შლიან ყვავილებს.

ხარობს ბიჭუნა, რომ დაიზარდნენ,
რომ გაუცინეს მზეს ალუბლებმა,
რომ ასე კარვად გამოიზამთრეს,
და ვით მეგობრებს ესაუბრება.

იცის ვერ ხარობს ნერგები ობლად,
იცის და გარჯას არ აგვიანებს;
ხეებსაც ისე სკირდებათ მოვლა,
როგორც საყვარელ ადამიანებს.

ხედავს ბაღჩაში ლამაზ ჩიტუნებს
რა საამურად გააქვთ ჟღურტული,
და ათასფერად გულმოჩითულნი
დასრიალებენ როგორც შურდული.

როცა ზაფხულის ცხელი დღეები
ქვეყნად სიმწიფის სიხარულს ჰპოებს,
დაბლა დახრიან ნორჩი ხეები
მწიფე ალუბლით დახუნძლულ რტოებს.

რტოებს დახრიან გულმაღლიერნი,
რომ მათ ასეთი მოვლა არგუნეს,
გივიც მშრომელის ამაყ იერით
პირს მწიფე ხილით ჩაიტკბარუნებს.

ნარგავთა შორის შრომა-გარჯაში
ჩიტუნებიც თავს გარს უვლიან...
გაზაფხულია გივის ბაღჩაში,
გივის გულშიაც გაზაფხულია.

ნოღარ გუჩაქიძე

ხობზი

ფრინველებით სავსე არის ჩვენი ქვეყნის მთა და ბარი, მაგრამ ბევრი არ შეგხვდებათ სილამაზით ხობზის დარი. მაინც, მამლის სილამაზე ხომ სულ დამათრობელია; გაგაოცებთ ეს ბუნება რა ფერების მფლობელია. ხობზის ყივილს მონადირე მყისვე იცნობს ტყიურ ხმებში... ტყეშიც ცხოვრობს, ბუჩქნარებშიც, ქალებშიც და ვენახებშიც.

იკვებება ტყის ნაყოფით, მცენარეთა მწიფე თესლით; მაგნე მწერთა მომსპობელი არ იქნება უკეთესი. ნიადაგზე ბუდეს აგებს ისე, თითქო ბალახს ქექდეს, სამი კვირა ბუდეშია, სანამ შვილებს გამოჩეკდეს. მრავალ კერძს არ შეუძლიან ხობზის ხორცის მაგივრობა, მაგრამ ბევრგან აიკრძალა ახლა მასზე ნადირობა.

შურთხი

ფრინველს როგორ ეძრახება, ადამიანს მხეციც უფრთხის; არჩვან ერთად, ჯიხვან ერთად მალლა მთებში ცხოვრობს შურთხიც. მათთან არის, მათ ნაშიერთ მთიდან-მთებში უკან დასდევს და თუ საფრთხე შეამჩნია დარაჯივით ნიშანს აძლევს. დაუსტვენს და ცხოველებიც დაფრთხებიან დიაცურად, მოჰკურცხლავენ იმ მხრისაკენ, სადაც შურთხი გაეშურა.

შურთხი ცხოვრობს მცენარეთა ნაყოფით და თესლეულით; ბუდეს დაბლა ისე აგებს, რომ არ იქნეს შემჩნეული, თივით არის დაგებული, ხმელ ღერებით, წვრილ-წვრილებით, სამ კვირაში შიგ წივიან მარღზე-მარდი წიწილები შურთხის, სამყოფს ზშირად ამჩნევს მონადირე გაწაფული. მაგრამ მასზე ნადირობა ბევრგან არის აკრძალული.

ღურაჯი

სულ იწაღება ბუჩქებში, სულ მონადირის შიში აქვს; გადამშენება მოელის ღურაჯს, ამ ფრთოსანს იშვიათს; თუ არ დაფხოგეთ, ვუშველეთ, გაჰქრება მისი სახელი, როგორც იმერეთს არ ისმის ახლა ხობზების ძახილი. ღურაჯი მინდვრის შვილია ბუჩქნარზე შეყვარებული, ტანზე შავ-შავი ხალებით ბუნებას შეხამებული.

ბუდეს იკეთებს უბრალოს, — თითქო მტრის თვალებს იცილებს, ოცი დღის შემდეგ ბუჩქნარში უკვე დასჩეკავს წიწილებს. პატარებს მამაც დაჰხარის მშობლიურ ზრუნვით, ოცნებით, — მერე კი მარდად დაჰქრიან სულ ორი კვირის ფრთოსნები. ღურაჯს ნუ მოჰკლავთ, ნუ გინდათ ლხინში, ქირში თუ საგზალში, დახოგეთ, როგორც ზოგავენ თელავ-ყვარელის ნაკრძალში.

გამოწრეთ თქვენი სხეული

რატომ არის, რომ ჩვენს პირისახეს შეუძლია აიტანოს უმკაცრესი სიცივე, ხელები კი ადვილად გვიცივდება? რატომ ხდება, რომ თუ ოდნავად მაინც დაგვისველდა ფეხები, სურღო დაგვემართება ან ხველებას დაგვაწყებინებს, მაშინ როდესაც სახისა და ხელების დასველება არავითარ დაავადებას არ იწვევს?

ჩვენი პირისახე იმიტომ არ ცივდება, რომ იგი მუდამ ღიაა და შეჩვეულია სითბო-სიცივის მკვეთრ მერყეობას. პირისახე, ასე ვთქვათ, გამოწრთობილია და მისთვის საშიში არ არის სიცივე.

მეცნიერულად დამტკიცებულია დაბალტემპერატურასთან ორგანიზმის სრული შეგუების შესაძლებლობა, თუ სისტემატურად და განუზრებლად გამოვაწრთობთ მას. როდესაც სხეული შეეგუება სიცივეს, თამამად შეიძლება უპალტოდ სიარული ზამთარში, ბანაობა ყინულქრილში, ფეხშიშველა სირბილი თოვლში.

დიდი რუსი მხედართუფროსი სუვოროვი საუკეთესო მაგალითია იმისა, თუ რა საუცხოო შედეგებს აძლევს ადამიანს სხეულის გამოწრთობა. სუვოროვი ბავშვობისას სუსტი და სნეული იყო, დაგვაუკაცბული კი ყველას აკვირვებდა თავისი გამძლეობით, ამტანობით. იგი არასოდეს ავად არ გამხდარა. სუვოროვი ღრმად მოხუცებული იყო, როდესაც ყინულოვანი ალპები გადალახა თავისი ჯარი და ნაპოლეონის განთქმული გენერლები დაამარცხა.

როგორ მოხდა, რომ სნეული ბავშვი ასეთი გასაოცარი ფიზიკური გამძლეობის, უმრეტე ენერჯიისა და ურყევი ნებისყოფის ადამიანად იქცა?

საქმე ისაა, რომ სუვოროვი ყრობის წლებიდან მუდამ აწრთობდა თავის სხეულს, ზრუნავდა ჯანმრთელობაზე, გარდაქმნა თავისი სხეული სიცივისა და სიცხის ამტანად.

სუვოროვის პირადი მსახური ივანე სერგევი თავის მოგონებებში წერს:

„სუვოროვი დაწოლისას მხოლოდ ზეწარს წაიხურავდა ხოლმე. როდესაც გაიღვიძებდა,

ჯერ კიდევ ჩაუცმელი დაიწყებდა წინ და უკან სირბილს ოთახში, ხოლო თუ ლაშქრად იყო, — კარავში... დილით მისთვის მოპქონდათ ორი ვედრო ცივი წყალი და ერთი დიდი ტაშტი. გადაივლებდა ამ წყალს სხეულზე და შეიმშრალებდა...“

მისი ლოგინი თივა იყო, ზამთრობით თბილს არაფერს იცვამდა, არც თბილ პალტოს და არც ხელთათმანებს არ ატარებდა, თუნდაც მთელი დღე ყინვაში ყოფილიყო. ხშირად რამდენიმე საათს სრულიად შიშველი დადიოდა, რომ სიცივეს შესჩვევოდა. ასეთი ვარჯიშითა და ცივი წყლის ყოველდღიური გადავლებით მან ისე გამოაწრთო თავისი სხეული, რომ პირდაპირ ზებუნებრივ არსებად გვეჩვენებოდა...“

სხეულის გამოწრთობას განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა დიდი ლენინი.

ვ. ი. ლენინი თავის ნათესაგებისა და მეგობრებისადმი წერილებში ხშირად ლაპარაკობს სხეულის გამოწრთობის აუცილებლობაზე, როგორც ჯანმრთელობის საუკეთესო საწინდარზე. ვ. ი. ლენინი იშვიათი ჯანმრთელობის ადამიანი იყო, სიცოცხლით სავსე, ამტანი, გამძლე. ემ. იაროსლავსკი თავის მოგონებებში „ვ. ი. ლენინის ცხოვრება და მუშაობა“ წერდა:

„ლენინი ყოველთვის მეტად უბრალო ცხოვრებას ეწეოდა. არაფერი ზედმეტი არ უყვარდა. ვერ ითმენდა, როდესაც კრებებსა და თათბირებზე პაპიროსს სწევდნენ. აწრთობდა თავის სხეულს ცივი წყლით, მთებში ფეხით ან ველოსიპედით ათეულ კილომეტრებზე სეირნობით... ლენინი დაულაღვი იყო, წამომწყები, ინიციატორი ყოველგვარი შორეული გასეირნებისა მაღალ მთებში, ალპებსა და კარპატებში და ყველას აკვირვებდა თავისი ამტანობით, სიცოცხლის სიყვარულით, მხიარული ხასიათით“.

ნ. კ. კრუშაკაია 1903 წლის 2 ივლისს მიუნჰენიდან სწერდა ვ. ი. ლენინის დედას:

„ვლადიმერ ილიას-ძე ყოველ დღე იზგულს ტანს ცივი წყლით“...

ყოველდღიურ გიმნასტიკასა და სხეულის ცივი წყლით დაზღვას ვ. ი. ლენინი დაჟინებით ურჩევდა ხოლმე თავის ახლობლებს.

ცნობილია აგრეთვე, რომ დიდი რუსი მწერალი ლევ ტოლსტოი გაზაფხულიდან მოყოლებული გვიან შემოდგომამდე ფეხშიშველი დადიოდა თავის მშობლიურ იასნაია პოლიანაში.

სახელგანთქმული რუსი ფიზიოლოგი ივანე პავლოვი მთელი ზამთრის განმავლობაში, და ისიც ისეთი ზამთრის, როგორც ლენინგრადში იცის, შემოდგომის თხელი პალტოთი დადიოდა, და 80 წლის ჰასაკშიც მდინარე ნევაში ბანაობას განაგრძობდა, ვიდრე მაგარი ყინვები არ დადგებოდა.

დიდი რუსი მხატვრის ილია რეპინის საძინებელი ოთახის ფანჯრებს შინები ზამთარ-ზაფხულ ამოღებული ჰქონდა.

ასეთი მაგალითების მოყვანა კიდეც მრავლად შეიძლება.

როგორც ვხედავთ, დიდი ადამიანები განსაკუთრებული ყურადღებით ეპყრობოდნენ სხეულის გამოსაწრთობას და ამას ენერჯის, ფიზიკური გამძლეობის, ავადმყოფობათა საწინააღმდეგო საშუალებების უმრეტ წყაროდ თვლიდნენ.

სხეულის გამოსაწრთობ საუკეთესო და საიმედო საშუალებებად ძველთაგანვე მიჩნეულია ბუნების ძალები: მზის სინათლე, ჰაერი და წყალი. ეს სამი საშუალება ყო-

ველთვის მისაწვდომია ადამიანისათვის, წლის ყოველ დროში, ყოველგვარ პირობებში და ვერავითარი ხელოვნებასთან დაკავშირებული მათ ვერ შესცვლის, მათ მაგიერობას ვერ გასწევს.

* * *

როგორ გამოვაწრთოთ სხეული ცივი წყლით?

ცივი წყლით სხეულის გამოსაწრთობად მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ შემდეგი პრაქტიკული რჩევა-დარიგება:

1. სხეულის წრთობის დაწყება შეიძლება მხოლოდ გაზაფხულსა და ზაფხულში. წრთობა უნდა დაიწყოს თბილ დღეებში, და რაკი ერთხელ დავიწყებთ, აღარ უნდა შევწყვიტოთ არც შემოდგომამდე, არც ზამთარში.

2. პროცედურის დროს სხეულის კანი საკმაოდ თბილი უნდა იყოს. ცნობილია, რომ სხეული კარგა ხანს ინარჩუნებს ზომიერ სითბოს დილის საათებში, გამოღვიძების შემდეგ, ამიტომ წყლით პროცედურისათვის საუკეთესო დროდ მიჩნეულია დილა. თვით წყლის ტემპერატურა კი ისეთი უნდა იყოს, როგორსაც აიტანს მოვარჯიშის სხეული.

3. ოთახში, სადაც სხეულის წრთობა მიმდინარეობს, ტემპერატურა 16-20 გრადუსი უნდა იყოს; შემდეგში, როდესაც სხეული შეეჩვევა წყალს, წრთობა შეიძლება აწარმოოთ უფრო დაბალ ტემპერატურაზე.

ს ხ ე უ ღ ი ს წ ყ დ ი თ და ზ ე ღ ა

დილით, ადგებით თუ არა ლოჯინიდან, კუჭის განთავისუფლები-სა და ხელპირის ან მარტო ხელის დაბანის შემდეგ (პირისახის და-ბანა და კბილების გამოწმენდა მერმეც შეიძლება), გაშიშვლით წელა-მდე და წყლით სველი, ოდნავად გაწურული ხაოიანი ტანსახოცი თ შეუდექით ტანის დაზღვას შემდეგი თანმიმდევრობით:

დაიპირეთ ტანსახოცი ხელში ისე, როგორც ეს ნაჩვენებია სურ. № 1-ზე და დაიზილეთ კისერი, მხრები და მკერდი (მკერდის მე-ორე ნახევრის დასაზღვლად ტანსახოცი გადაინაცვლეთ მეორე ხელში). შემდეგ დაიზილეთ მარჯვენა და მარცხენა მკლავები (იხ. სურ. № 2). მორჩებით თუ არა ამ პროცედურას, ნახევრად ჩაჯექით მუხ-ლებზე და ხელისგულით მარჯვენა და მარცხენა მკლავების მასაჟი გაიკეთეთ (იხ. სურ. № 3). შემდეგ გასწორდით მუხლებში და ახლა კისრის, მხრებისა და მკერდის მასაჟი გაიკეთეთ (იხ. სურ. № 4 და № 5).

როდესაც მასაჟს მორჩებით, აიღეთ სველი ტანსახოცი და დაი-ზილეთ ზურგი ჯერ ჯვარედინად, მერე განდაგან (იხ. სურ. № 6). შემდეგ ზურგის მასაჟი შეასრულეთ.

როგორც კი მორჩებით ზურგის მასაჟს, სველი ტანსახოცი და დაიზილეთ მუცელი (დაზელა აწარმოეთ ისე, რომ ხელი აკეთებდეთ კონცენტრულ წრეებს მარჯვნიდან მარცხნივ, ე. ი. საათის ისრის მიმართულებით), შემდეგ მუცლის მასაჟიც შეასრულეთ და სწრაფად ჩაიცვიეთ პერანგი.

ახლა სხეულის ქვედა ნაწილი გაიშვივლეთ და სველი ტანსახოცი დაიზილეთ ფეხები, შემდეგ მათი მასაჟიც შეასრულეთ და ტანთ ჩაიცვიეთ.

სველი ტანსახოცი დაზელა სწრაფად უნდა ხდებოდეს, მასაჟი კი შეიძლება გახანგრძლივდეს, ვიდრე სხეულში საამო სითბოს არ იგრძნობთ.

პროცედურის დროს ისუნთქეთ ღრმად, ერთი წუთითაც არ შეაჩეროთ სუნთქვა.

მასაჟის დროს ხელი უნდა ამოძრაოთ მუცლიდან ნიკაპისაკენ, ხელის მტვენიდან მხარისაკენ, ტერფიდან მკერდისაკენ, ე. ი. მოძრაობა მიმართული უნდა იყოს გულისაკენ.

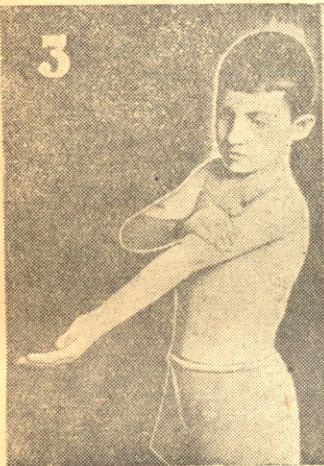
მთელი ეს პროცედურა დიდ დროს არ მოითხოვს. ხელპირის დაბანასა და კბილების გაწმენდასთან ერთად სულ 15 წუთის საქმეა, შედეგი კი შესანიშნავი მოაქვს, მთელი დღე მხნედ იგრძნობთ თავს.

ტანსახოცისათვის, გარდა უბრალო წყლისა, ზოგჯერ შეიძლება მარილ და არაუშერეული წყალი იხმაროთ. ამისათვის საჭიროა ერთ ჩაის ჭიქა წყალს შეურიოთ ერთი სუფრის კოვზი არაყი და ჩაის კოვზის წვერით აღებული მარილი.

წყლით წრთობის პროცედურას სასურველია წინ უსწრებდეს დილის გამამხნევებელი ვარჯიში; ოღონდ ვარჯიშით არ უნდა გაოფლიანდეთ.

გარდა ამისა, ყოველ საღამოთი, დაძინების წინ ფეხებზე ცივი წყალი უნდა გადაივლოთ.

უნდა მიეჩვიოთ აგრეთვე ღამით ფანჯარაგაღებულ ოთახში ძილს. დაიწყეთ ზაფხულში, განაგრძეთ შემოდგომა-ზამთარში და თქვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში საშუაამოდ დანერგეთ ეს ჩვევა.

გრიპი

გაცივება ყოველი ცოცხალი ორგანიზმისათვის და, მამასადამე, ადამიანისათვისაც ძლიერ სახიფათოა. როდესაც ორგანიზმი გაცივდება, მისი წინააღმდეგობა ამა თუ იმ ავადმყოფობის გამომწვევი მიკრობების მიმართ სუსტდება და ადვილად ავადდება.

გამოჩენილმა ფრანგმა მეცნიერმა ლუი პასტერმა შეამჩნია, რომ ქათმები, რომელთა ნორმალური ტემპერატურა 42 გრადუსია, ციმბირის წყალუღით ავად არ ხდებიან, ე. ი. ციმბირის წყალუღის გამომწვევ მიკრობებს მათ ორგანიზმში შეჭრა არ შეუძლიათ. მაგრამ თუ ქათმებს ფეხებს ცივ წყალში ჩავყოფინებთ და ამით მათ ორგანიზმს გავაცივებთ, ვაცივებული ქათმები ციმბირის წყალუღით უკვე იოლად ავადდებიან. ავადდებიან იმიტომ, რომ გაცივების გამო ქათმების ორგანიზმის წინააღმდეგობის უნარი მცირდება და ციმბირის წყალუღის გამომწვევი მიკრობები უკვე ახერხებენ ამ შემცირებული წინააღმდეგობის დაძლევას, ქათმის ორგანიზმში შეჭრას და მის დაავადებას.

აქედან ლუი პასტერმა დაასკვნა, რომ გაცივება ორგანიზმის წინააღმდეგობის უნარს ავადმყოფობის გამომწვევი მიკრობების მიმართ ამცირებს და სხვადასხვა დაავადებათა ვავრცელებას იწვევს.

გაცივება ყველაზე უფრო ხშირად გრიპით დაავადებას უწყობს ხელს.

უკანასკნელ დრომდე ფიქრობდნენ, რომ გრიპს ის მიკრობი იწვევს, რომელიც 1892 წელს მეცნიერმა ფეიფერმა აღმოაჩინა და ფეიფერის ჩხირი ეწოდება. ახლა უმთავრესად, საბჭოთა მეცნიერებმა სმოროდინცევა, ტუშინსკიმ და სხვებმა დაადგინეს, რომ გრიპს ისეთი უმცირესი მიკრობები იწვევს, რომელთა დანახვაც ძალიან ძლიერი მიკროსკოპითაც ვერ ხერხდება, თავისუფლად გადის ფაიფურისა და თიხის ძალიან მჭიდრო ფილტრებშიც კი, რომლებიც ჩვეულებრივად სხვა მიკრობებს მთლიანად აკავებენ. ამის გამო ამ ძალიან პატარა მიკრობებს, ანუ მიკრობთა შორის მიკრობებს — ფილტრში გაშვავალი ვირუსი ეწოდება. ვირუსი ლათინური სიტყვაა და საერთოდ შხამს ნიშნავს, ამ შემთხვევაში კი ავადმყოფობის გამომწვევი ძალიან პატარა მიკრობების აღმნიშვნელია.

გრიპის გამომწვევი ეს უჩინ-მაჩინი მიკ-

რობები უმთავრესად გრიპით დაავადებული ადამიანის ნერწყვისა და ცხვირის ღრუს ლორწოში ბუდობენ. ასეთი ლორწოს ან ნერწყვის უმცირეს წვეთშიც კი ფილტრში გამავალი ვირუსის ძალიან დიდი რაოდენობაა. თუ გრიპით დაავადებულმა ადამიანმა ცხვირის დაცემინებისა და ხველების დროს ცხვირზე და პირზე ცხვირსახოცი არ მიიფარა, თავის გარშემო, დაახლოებით მეტრახვევარი რადიუსით, გრიპის გამომწვევი მიკრობებით დატენილ ნერწყვისა და ლორწოს უმცირეს წვეთებს, შეხეების სახით, ყოველმხრივ შიშაფრქვევს. ეს შეხეები საიოთხი საათის განმავლობაში ჰაერში დაცურავენ. მიკრობები რამდენიმე დღეს ცოცხლობენ. გრიპის გამომწვევი მიკრობების შემცველი ლორწოსა და ნერწყვის შეხევი დიდი რაოდენობით ხვდება ავადმყოფის ცხვირსახოცზე, პირსაწმენდზე, ბალიშის პირზე და ავადმყოფის ხელებზე, საიდანაც თავისუფლად გადადის ყველა იმ საგნებზე, რომელსაც ავადმყოფი ხელს მოჰკიდებს: წინგზე, ფულზე, ტრამვაის სახელურზე, კიბის მოაჯირზე და სხვა. თუ ჯანმრთელმა ადამიანმა ამავე საგნებს მოჰკიდა ხელი ან გრიპით დაავადებულს ხელი ჩამოართვა ან და, გრიპით დაავადებულმა დაახველა ისე, რომ თავისი ნერწყვის შეხეები ჯანმრთელ ადამიანს შეარქვია, მაშინ გრიპის მიკრობები რომელიმე ზემოხსენებული გზით ჯანმრთელი ადამიანის სასუნთქავ გზებში შეიჭრებიან და ცხვირის ღრუს ან ხანის ლორწოვან გარსზე მოიკიდებენ ფეხს, საიდანაც მერე სისხლში გადავლენ. სისხლში ისინი ერთგვარ შხამს ანუ ტოქსინს გამოჰყოფენ, რითაც ადამიანის ორგანიზმს სწამლავენ და ადამიანი თავს ავად იგრძნობს.

როგორც ხედავთ, გრიპის ერთი ადამიანიდან მეორე ადამიანზე გადასვლის გზები მრავალია, და იმისათვის, რომ გრიპი არ გავრცელდეს და ჩვენც გრიპით ავად არ გავხდეთ, უპირველეს ყოვლისა პირადი და საზოგადო პიგიენის წესები ზუსტად უნდა დავიცვათ. ხშირად უნდა დავიბანოთ ხელები საპნით, ოთახში უხვად შემოვუშვათ მზის შუქი და სუფთა ჰაერი, არ უნდა ვიხმართ სხვისი ნახმარი პირსაწმენდი, ცხვირსახოცი, ბალიშის პირი, კოვზი, ლამბაქი და პირადი

მოხმარების სხვა ნივთები. გრიბის საწინააღმდეგო ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებად აგრეთვე სპორტი თთვლება.

გრიბით ავადმყოფი ცალკე ოთახში უნდა მოვათავსოთ. თუ ამის შესაძლებლობა არ არის, ავადმყოფის საწოლს შირმა ან ზეწარი უნდა ავაფაროთ. ავადმყოფს თბილად უნდა დავხუროთ და ფანჯარა ხშირად გავაღოთ, რომ ოთახში სუფთა ჰაერი შემოვიდეს. არ შეიძლება ავადმყოფის პირადი მოხმარების ნივთების ხმარება, ვიდრე არ გავრეცხავთ და არ გამოვხარშავთ. არ შეიძლება ავადმყოფის კოცნა და ხელის ჩამორთმევა. გრიბის დაწყებისთანავე ექიმს უნდა დაუძახოთ. გრიბის დაწყების გამოცნობა ძნელი არ არის: გრიბის დაწყების დროს ადამიანს ჯერ შეაჩრუოლებს, თავის ტკივილი დაეწყება, ტანში ამტვრევს და უხასიათოდ შეიქნება, მერე სიცხეს მისცემს. სურდოს ნიშნები: ცხვირის ცემინება და მშრალი ხველა დაეწყება. ავადმყოფს ენა შეღესილი აქვს, ყლაპვას უშლის, თვალებიდან ცრემლი მოსდის და ხმა ჩაეხრინება, ზოგჯერ ცხვირის ნესტოები დაეწვის და დაუწყლულდება.

ერთი შეხედვით გრიბი თითქოს უბრალო ავადმყოფობაა, მაგრამ მას ხშირად მეტად მძიმე გართულებები მოჰყვება ხოლმე. თუ გრიბს დასაწყისშივე სათანადო ყურადღება არ მივაქცევთ, შეიძლება მას ფილტვების ანთება მოჰყვეს, ფილტვების ანთებამ კი თავის მხრივ შეიძლება პლევრიტი ან ფილტვის ჩირქგროვა მოგვცეს. გრიბს ხშირად თან მოსდევს შუაყურის ანთება, გულის სარქველების ანთება ანუ ენდოკარდიტი, თირკმელების ანთება ანუ ნეფრიტი, სახსრების ანთება, დამბლა; ბავშვთა ასაკისათვის ყველაზე საშიში ის არის, რომ ბავშვებში გრიბი ხშირად ტვინის გარსის ანთებას ანუ მენინგიტს და თვით ტვინის ანთებას ანუ ენცეფალიტს იწვევს. გრიბი ზოგჯერ ფსიქიურ დაავადებასაც კი იწვევს ხოლმე. გრიბის ეს გართულებები დიდი სიკვდილიანობით ხასიათდება. ერთხელ, როცა გრიბის მძიმე ფორმა მძვინვარებდა, მეცნიერმა მე-ნიემ ძალიან კარგად სთქვა: „გრიბი ადამიანს სიკვდილს უსჯის, გართულებებს კი ეს განაჩენი სისრულეში მოჰყავს“.

გრიბი ყველაზე უფრო გადამდები დაავადებაა და ძალიან სწრაფად ვრცელდება. მთელ მსოფლიოში არ არის ისეთი ქვეყნები, რომელსაც ეს ავადმყოფობა მრავალჯერ არ სტუმრებოდეს და მთელი დედამიწის ზურგზე ძნელია ისეთი ადამიანის მონახვა, რომელსაც ეს ავადმყოფობა ერთხელ მაინც არ გადაეტანოს. გრიბის ერთეული ანუ სპორადული შემთხვევები ყველგან და ყოველთვის მთელი წლის განმავლობაში გვხვდება. წლის ცივ პერიოდებში კი: ზამთარში, გაზაფხულის დასაწყისში და შემოდგომის მიწურულში, ზოგიერთი ქალაქის, კუთხის ან ქვეყნის მოსახლეობის დიდი და მნიშვნელოვანი ნაწილი ავადდება. მაშინ ამბობენ გრიბის ეპიდემია არისო. ზოგჯერ გრიბი მთელი დედამიწის ზურგს ერთსა და იმავე დროს მოედება, მძიმე ფორმით მძვინვარებს და მთელ კაცობრიობას მუსსრს ავლებს. გრიბის და საერთოდ გადამდები სნეულებების ასეთ საყოველთაო გავრცელებას პანდემია ეწოდება. კაცობრიობის ისტორიამ გრიბის რამოდენიმე ასეთი საშინელი პანდემია იცის. მაგალითად, 1742 წლის თებერვალში გრიბის ეპიდემია პეტერბურგში დაიწყო, იმავე წლის მაისში ინგლისსა და გერმანიას მოედდა, ივნისში კი უკვე საფრანგეთში მძვინვარებდა. სექტემბერში იტალიაში, ესპანეთსა და პორტუგალიაში გადავიდა.

1780-1782 წლებში გრიბის ეპიდემია ჩინეთში დაიწყო, რომელიც მალე მთელი დედამიწის ზურგს მოედდა და ჩინური ავადმყოფობის ანუ „კიტაიკის“ სახელწოდებით იყო ცნობილი. 1782 წლის ერთი დღე და ღამის განმავლობაში მაშინდელ პეტერბურგში ჩინური ავადმყოფობით ანუ „კიტაიკით“ მთელი მოსახლეობის ერთი მეოთხედი — დაახლოებით ორმოცი ათასი კაცი ვახდა ავად.

გრიბის უკანასკნელი პანდემია 1918-1919 წლებში იყო, რომელსაც ესპანური დაავადება ანუ „ისპანკა“ უწოდეს. „ისპანკა“ ამ ორი წლის განმავლობაში მთელ მსოფლიოში დათარეშობდა და ოც მილიონზე მეტი ადამიანი იმსხვერპლა.

ექიმი ი. ჭურჩიშვილი

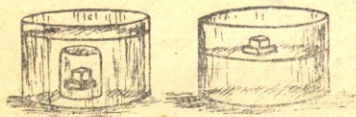

ნორჩი ფიზიკოსის კუთხე

წყლიდან შაქრის მშრალად ამოღება

ბევრი, ალბათ, შეუძლებლად მიიჩნევს წყლიდან შაქრის მშრალად ამოღებას. იქნებ თქვენც ვაეჭვებთ ამის შესაძლებლობა. მაგრამ ეს შეუძლებელი როდია.

აიღეთ განიერი აბაზანა ან მინის ქილა. ჩაასხით მასში წყალი ორ მესამედზე, მის ზედაპირზე დასდეთ საცობის ან ხის პატარა ნაჭერი, ამ უკანასკნელზე კი შაქრის ნატეხი. შემდეგ აიღეთ ჭიქა, გადმოაპირქვევით, დაახურეთ საცობზე დადებულ შაქარს და დასწიეთ ფსკერამდე. თქვენ დაინახავთ, რომ შაქარი წყლის დაბალ ფენებში დაიწვეს ფსკერამდე. წყალი ჭიქაში არ შევა. შემდეგ თქვენ რომ ამოიღოთ ჭიქა წყლიდან, მშრალად დარჩენილი შაქარი ამოიწვეს წყლის ქვედა ფენებიდან წყლის ზედაპირზე.

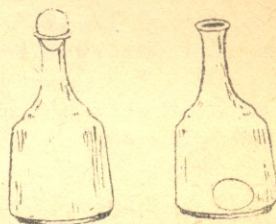
ეს მოვლენა დამყარებულია ფიზიკის ერთ-ერთ კანონზე, რომელიც ნივთიერების შეუვალობის სახელწოდებით არის ცნობილი, რაც შემდეგში მდგომარეობს: ბუნებაში ერთი და იგივე ადგილის დაკავება ორ სხეულს ერთდამთავე დროს არ შეუძლია.

რადგან ჭიქაში ჰაერი იმყოფებოდა, მასში წყალი ვერ შევიდა და შაქარიც ვერ დაასველა.

კვერცხი ბოთლში

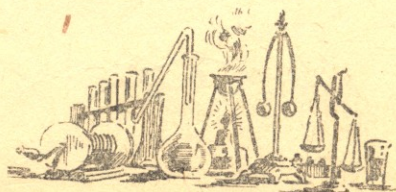
შეიძლება თუ არა მაგრად მოხარშულ ნაჭურჭავილი კვერცხს, რომლის დიამეტრი 4-5 მილიმეტრით მეტია ბოთლის პირის დიამეტრზე, ხელით არ დააწვეთ და ისე მოაქციოთ ჭურჭლის ფსკერზე? ბევრი შეუძლებლად მიიჩნევს ამას.

აიღეთ მაგრად მოხარშული კვერცხი, გააცალეთ ნაჭურჭი. შემდეგ განიერ პირიან ბოთლში ანთებული ქალაღლი ჩააგდეთ. ჰაერი ბოთლში გაფართოვდება გათბობისაგან

და ნაწილობრივ ამოვა ზევით. მყისვე დაფარეთ ბოთლს წინასწარ დამზადებული კვერცხი ისე, რომ ბოთლის პირს ყველგან ეხებოდეს და ჰაერს შესაძლებლობა არ ჰქონდეს შიგ შესვლის. მალე თქვენ დაინახავთ, რომ გარე ატმოსფეროს დაწოლა კვერცხს ბოთლში ჩააგდებს.

დ. გელაქანიშვილი

ი შ ვ ი ა თ ი ქ ა რ ხ ა ნ ა

უთუოდ ყველას გინახავთ ქარხანა. ვისაც არ უნახავს, მას წარმოადგენა მაინც აქვს ქარხანაზე, სადაც მზადდება სხვადასხვა სახის მანქანები, ელექტრონის მოწყობილობა, დაზგები და, საერთოდ, ადამიანის საჭიროებისათვის მრავალგვარი ნივთი...

მაგრამ თქვენ გინახავთ ან გავიგონით ისეთი „დამამზადებელი“ ქარხანა, რომელიც მილიონობით ცოცხალ თევზს უშვებს?! ასეთი ქარხნები კი არსებობს შორეულ აღმოსავლეთსა და კამჩატკაზე.

ხაბაროვსკის მხარეში, სადგურ ბიროკანის მახლობლად არის პატარა გადასასვლელი „თბილი ტბა“. ასე ეძახიან ამ ადგილს იმისათვის, რომ მის ახლო მდებარეობს გაუყინავი ტბა.

ტბიდან მიედინება მდინარე და ერთვის ოხოტის ზღვას.

ყოველ შემოდგომაზე ამ მდინარით ოხოტის ზღვიდან ტბისაკენ მიემართებიან მისხეილი, ვერცხლისფერი თევზები — ორაგულები ქვირითის დასაყრელად. ორაგულის ქვირითს ყინვა ვნებს, და თბილი ტბა ქვირითის დასაყრელად შეტად მოსახერხებელი და საიმედო ადგილია.

თევზები ისე მრავლად და მიჯრით აწყდებიან ტბას, რომ მთელი მდინარე გუბდება. ქვირითის დაყრის შემდეგ თევზები ზღვაში ვეღარ ბრუნდებიან. მგზავრობისა და ქვირითის დაყრის გამო სასიცოცხლო ძალა ეცლებათ და ტბაში იღუპებიან.

ამ გარემოებამ თევზის ჭერით დაინტერესებული ადამიანები დააფიქრა. როგორ უნდა მოხერხებულიყო ტბაში შეჭრილი უამრავი თევზის გამოყენება ისე, რომ არ განდგურებულიყო მათი შთამომავლობა?

დაკვირვებისა და გამოცდილების შედეგად ხალხმა მოიფიქრა ასეთი საშუალება.

ტბის შესასვლელში, მდინარის მთელ სიგანეზე, გააკეთეს მავთულის ცხრილი, რომელიც ზღვიდან წამოსულ თევზებს ტბაში არ უშვებს. ცხრილთან უამრავი თევზი იყრის თავს, სადაც მათ იჭერენ დიდი ბადეებით. დაჭერილ თევზებს აბრუებენ ჯოხის დარტყმით და გადასცემენ საჯანგებოდ მოწყობილ, საწვლავ მაგიდებს, სადაც სწარმოებს თევზის გაფაჭვრა.

საჭიროა კარგი სპეციალისტი, რომ ხელის ჩქარი და ზუსტი მოძრაობით გაუჭრას თევზს მუცელი და გობზე დაუშვიანებლად დაყაროს თევზის ქვირითი და გამანაყოფიერებელი.

რამდენიმე წუთის შემდეგ ქვირითსა და გამანაყოფიერებელს ათავსებენ ჩარჩოიან, მომინანქრებულ მავთულის ფაცერებზე. ფაცერებს ალაგებენ განსაკუთრებულ, სათანადოდ მოწყობილ შენობაში, სადაც ფაცერებზე განლაგებულ ქვირითს სისტემატურად, განსაზღვრული დროის განმავლობაში ასხამენ ტბის წყალს.

ასი დღის შემდეგ ქვირითიდან გამოიჩეკებიან პაწაწინა თევზები — თარგულები. გაზაფხულამდე, სანამ ყინვა გაივლიდეს, ისინი საშენეში ცხოვრობენ. გაზაფხულზე კი თარგულებს მდინარეში ჩაუშვებენ. მდინარე ამ პაწაწინებს ზღვაში წაიყვანს.. მხოლოდ რამდენიმე წლის შემდეგ ისინი, დიდ თევზებად—ორაგულებად ქცეულნი, ბრუნდებიან ტბაში ქვირითის დასაყრელად.

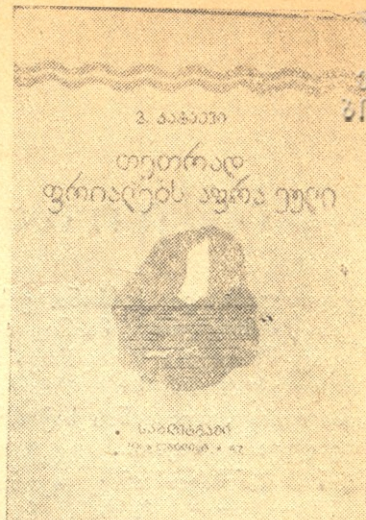
აი, როგორია ცოცხალი თევზების ეს იშვიათი, ერთერთი ქარხანა. იგი წელიწადში 12 მილიონამდე ცოცხალ თევზს უშვებს.

„თეთრად ფრიალებს აფრა ეული“

ქართულად ითარგმნა და „საბლიტგამმა“ გამოსცა ვალენტინ კატაევის ცნობილი მოთხრობა „თეთრად ფრიალებს აფრა ეული“. ამ მოთხრობაში აღწერილია ოდესის ღარიბ მეთევზეთა ბრძოლა თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ ათას ცხრაას ხუთი წლის პერიოდში. ოდესის მშრომელებთან ერთად იყო „პოტიომკინელი“ მეზღვაური როდიონ ყუკოვი — წევრი რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის ბოლშევიკური ფრაქციისა. მასთან ერთად იბრძოდა ყოფილი მეთევზე ტერენტი, შემდეგ სავაგონო სახელოსნოს მუშა. უფროსების მეოხებით გათვითცნობიერდა და ყოველგვარ დახმარებას უწევდა რევოლუციონერებს ტერენტის უმცროსი ძმა პატარა გავრიკი. გავრიკი დედ-მამით ობოლი იყო და მას ბაბუა მზრუნველობდა. ტერენტის დავალებით ერთხელ გავრიკი მთელი ღამე დაატარებდა ნაბეჭდ ფურცლებს სანაპიროზე და მეთევზეთა ნაგებში აწყობდა ისე, რომ არავის შეემჩნია. გავრიკმა გაცხოველებულ საქმიანობაში ჩააბა ოდესელი მასწავლებლის ბაჩის ვაჟი, გიმნაზიელი პეტია. ბავშვები ოდესის ქუჩებში ბარიკადებზე გამართულ ბრძოლის

დროს ვაზნებს აწვდიდნენ რევოლუციონერებს. აგრეთვე მათ მონაწილეობა მიიღეს მეთევზეთა უბანში გამართულ მაისობაში. ბოლოს კი დაეხმარნენ მეზღვაურ ყუკოვის საპატიმროდან გაქცევაში. თვითმპყრობელობის მიერ დევნილი რევოლუციონერი მეზღვაური მეგობრებმა აფრიანის ნაეთ რუმი-ნეთში გაისტუმრეს.
ეს საინტერესო მოთხრობა ყველა პიონერ-მოსწავლემ უნდა წაიკითხოს.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ვ. ი. ლენინი—გიმნაზიელი	33.	5. გურეშიძე — ვივის ბაჩიაში (ლექსი)	23
ლ. ხომერიკი—ლენინის მამა (წერილი)	2	ი. აბაშიძე—საქართველოს ბუნება (ლექსები)	24
ბ. ბერულავა — მერხეულელი ბიჭი ვარი (ლექსი)	3	გამოაწრთეთ თქვენი სხეული (ნორჩი ფიზ-კულტურელის კუთხე)	25
მაქსიმ გორკი ახალი ადამიანის აღზრდის შესახებ (წერილი)	4	ი. ქურჩიშვილი—გრაბი (ექიმის საუბარი)	28
მაქსიმ გორკი—პეპე (მოთხრობა)	5	დ. გედევანიშვილი — ნორჩი ფიზიკოსის კუთხე	30
კომკავშირის დაბადება (კომკავშირის XXX წლისთავისათვის)	7	იშვიათი ქარხანა (წერილი)	31
მ. ლებანიძე — ზაზულის დარდი (ლექსი)	9	„თეთრად ფრიალებს აფრა ეული“ (ბიბლიოგრაფია)	32
მ. სურგულაძე — ყვავილების მოყვარული გოგონა (მოთხრობა)	10	ვ. გორგანელი—სიმღერა (ლექსი) გარეკ. მე-2 გვ. მსოფლიო პირველობა ქაღრაკში გარეკ. მე-3 გვ. ქართველ მოღვაწეთა ფოტოპორტრეტები	გვ-4 გვ
კ. გოგიაშვილი — გაზაფხული (ლექსი)	13	გარეკანზე ვ. ჯაფარიძის ნახატი „თბილისი. სანაპიროს ხედი“.	
ოვანეს თუმანიანი—დედა (მოთხრობა)	14		
ნორჩ მებადეთა საკავშირო შეკრება (წერილი)	15		
შ. ჩხეტია—თბილისი (ისტორიული ნარკვევი)	16		
ე. ქურდიანი — პატარა ალექო (პოემა)	19		
ვ. გაბილია—მოლაპარაკე ჩიტუნია (მოთხრობა)	21		

პასუხისმგებელი რედაქტორი **მ. კახანიძე**

სარედაქციო კოლეგია: **ი. აბაშიძე**, აკად. **ნ. ბერძენიშვილი**, **შ. გვინჩიძე** (პ/მგ. მდივანი), **ვ. ვარდიაშვილი**, პროფ. **გ. თავაძეშვილი**, **ბ. კეცხოველი**, **პ. მეტრეველი**, **ნ. ნაკაშიძე**.

მსოფლიო პირველობა ჭარბაკში

მ. ბოჭვინიძისა და პ. ქარასის პარტია

სსრ კავშირის სპორტის ოსტატის პ. ებრაელიძის კომენტარიებით.

თეთრები—მიხეილ ბოტვინიკი, შავები—პაულ კერესი.
ჭაბა, 25 მარტი 1948 წ.

1. d2—d4 მგ8—f6
2. c2—c4 e7—e6
3. მბ1—c3 ჟფ8—b4

კერესის მიერ არჩეულ დებიუტს ეწოდება დანიელ გროსმაისტერის ნიმუშის სახელი.

4. e2—e3 0—0
5. a2—a3 კბ4: c3+
6. b2: c3 ეფ8—e8
7. მგ1—e2 e6—e5
8. მე2—g3 d7—d6
9. კფ1—e2 მბ8—d7
10. 0—0 c7—c5
11. f2—f3 c5: d4

შავების მეთერთმეტე სვლა სუსტია, რადგან ან-თავისუფლებს თეთრების ერთად-ერთ სისუსტეს გაორებული და ბლოკირებულ c-პაიკებს და ზრდის თეთრების შავუჯრედიდან კუს პოტენციალს.

12. c3: d4 მდ7—b6
13. კც1—b2 e5: d4

ამ სვლის შემდეგ კიდევ უფრო იზრდება b2—კუს ძალა.

14. e3—e4 კც8—e6
15. ეა1—c1 ეფ8—c7

16. ლდ1: d4 ლდ8—c7
17. c4—c5 d6: c5
18. ეც1: c5 ლე7—f4

შავების ამ სვლის შემდეგ თეთრები ადვილად იგებენ, უდაოა რომ უკეთესი იყო 18. ...ლე7—d8.

19. კბ2—c1 ლფ4—b8
20. ეც5—g5 მბ6—d7
- მუქარა იყო 21. ლდ4: f6.
21. ეგ5: g7+ მფგ8: g7
22. მგ3—h5+ მფგ7—g6
23. ლდ4—e3

კერესი დანებდა გამოუფალი შამათის გამო. ამ პარტიაში გროსმაისტერ კერესმა ვერ შესძლო თავისი დიდი ნიჭის გამოყენება.

ორი წრის შედეგები

მ.ნ.	მონაწილანი	1	2	3	4	5	ქაღალდის რაოდენობა
1	ბოტვინიკი სსრკ		1 1 ½ ½	1 ½	1 ½	1 ½	6
2	ქარასი სსრკ	0 0		1 1 0 ½	1 ½	1 ½	4
3	საისლანი სსრკ	½ ½	0 0		½ ½	1 1	4
4	ჩაბაძისა აპა	0 ½	1 ½	½ ½		1 ½	4 ½
5	ქიკვა ჭოქაძისა	0 ½	0 ½	0 0	0 ½		1 ½

გამოცანები

1

მინდორზე დაჯდა, დაჭხარის ხალიჩას მწვანე ბეწვიანს, ფერადი სუფრა გაშალა, სტუმრად ფუტკარი ეწვია.

2

ის ხმელეთზე დაიბადა, გაიჩინა ზღვაზე ბინა,— ახლა ცეცხლით ამღვრებულს ახარებდა ქარი წინათ.

3

ზოგჯერ იცის გაბრაზება, გაზაფხულზე უფრო მეტად, თავის გზაზე ვერ ეტევა, ქვეყანასთან შეგმას ბედავს;

არ ჩერდება, სულ წინ მიდის, მაგრამ თვლით ვერას ხედავს, მუდამ დაბლობს ეტანება, თუმცა მთაა მისი დედა.

4

მდინარეზე მიდის-მოდის, გემზე მცირე, ნაფხე დიდი, მგზავრს სჭირდება მხოლოდ მაშინ, თუ არ არის წყალზე ხიდი.

• ბორის ბეთანელი

შავ-კაბა, ყვითელ ნისკარტა, მცხოვრები ტყის და ბაღისა, ჩვენთანა რჩება ზამთარშიც, ჭახუანებს შესაბრალისად; ზაფხულში უსტვენს საამოდ ბულბულის შესადარისად.

დ. ძაძაშიძე

5/37.

ГОСУДАРСТВ. Б. КА
1 1.12. ПИОНЕРИ

ამ ფოტოპორტრეტებში გაშლასხულია გამოჩენილი ქართველი მოღვაწეები: გამოიცანით!

5/37